

Arbetsmarknadsrapport 2017

PROJEKTLEDARE: Christina Olsson Bohlin
PROJEKTSAMORDNARE: Mohammad Taslimi
FÖRFATTARE: Christina Olsson Bohlin, Petra Nilsson, Mohammad Taslimi,
Hanna Thunström

Förord

Sveriges ekonomi är stark just nu. Under 2016 ökade efterfrågan på arbetskraft och arbetslösheten minskade. Allt färre av de arbetssökande har dock den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar vilket inneburit att Arbetsförmedlingens uppdrag, att effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare, blivit mer komplext. Under våren 2017 ökade även antalet inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen. Förklaringen till denna ökning är att antalet deltagare inom etableringsuppdraget ökat.

Det ökade antalet deltagare i etableringsuppdraget medför både möjligheter och utmaningar. Invandringen kan ge ett värdefullt tillskott av arbetskraft, framför allt i ljuset av en åldrande befolkning, och därigenom bidra till en fortsatt god sysselsättningstillväxt. Det förutsätter dock en välfungerande integration. För detta krävs i sin tur en aktiv arbetsmarknadspolitik som understöds av insatser inom andra politikområden. För utbildningsväsendet framträder i detta sammanhang bland annat den omfattande bristen på lärare som en stor utmaning. För att långsiktig lyckas med nyanländas integration på arbetsmarknaden behövs även bostäder. Det räcker inte med att den asylsökande får uppehållstillstånd för att börja med sin etablering. Utan bostad kan tillvaron bli så ostadig att motivationen för etableringen kraftigt sjunker.

Viktiga lärdomar av Arbetsförmedlingens arbete inom etableringsuppdraget är att insatserna inom ramen för uppdraget bör bygga på varandra i större utsträckning än idag. Även en bra samordning och individanpassning är viktiga förutsättningar för ett framgångsrikt arbete. Arbetet inom ramen för etableringsuppdraget innebär en utmaning för Arbetsförmedlingen och det kommer att kräva ett medvetet förbättringsarbete. Forskning tyder på att de insatser som har positiva effekter för sysselsättningen för andra grupper av arbetssökande också har det för nyanlända. Intensifierad förmedlingsverksamhet, praktik och subventionerade anställningar är insatser som fungerar väl.

Kommunerna fyller en viktig och växande roll inom arbetsmarknadspolitiken. Enligt en nyligen publicerad rapport från IFAU (Vikman och Westerberg 2017) framkommer att det är stora skillnader mellan kommunerna vad gäller arbetet med arbetsmarknadsinsatser. Både vad gäller vilka som anvisar deltagare, målgrupperna för insatserna och hur långa insatserna är finns stora skillnader mellan de kommuner som har arbetsmarknadsinsatser. Det saknas även kunskaper om vilka insatser som fungerar för olika målgrupper.

Under 2014 påbörjade Arbetsförmedlingen en omfattande förnyelseresa. Arbetet med förnyelseresan är långsiktigt och målbilden är satt till 2021. Utifrån målbilden har ett antal strategiska mål identifierats: Arbetsförmedlingen ska utvecklas till en ledande matchningsaktör, offensiv och efterfrågad partner, innovativ tjänsteutvecklare, självklar expertmyndighet, attraktiv och utmanande arbetsgivare samt en myndighet med god förvaltningskultur. Utifrån målbilden har även ett antal utvecklingsbehov identifierats: Arbetsförmedlingen behöver förnya tjänsteutbudet och erbjuda betydligt mer service via digitala kanaler. Även Arbetsförmedlingens roll som en

modern och effektiv expertmyndighet inom arbetsmarknadsområdet behöver utvecklas. Arbetsförmedlingen ska vara det självklara valet för alla som söker arbete eller nya medarbetare. Under de närmaste åren kommer Arbetsförmedlingen att lansera nya e-tjänster, kontorsnätet kommer att ses över och kontakterna med arbetsgivare kommer att stärkas.

Syftet med arbetsmarknadsrapporten är att redovisa hur och med vilka insatser Arbetsförmedlingen arbetar för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och vad detta arbete har fått för effekter. Redovisningen baseras på forskning och på myndighetens egna utvärderingar och uppföljningar. Rapporten har tidigare skrivits på uppdrag av regeringen men från och med 2015 görs den på vårt eget initiativ.

Slutsatserna i rapporten används för att utveckla verksamheten för att på så sätt bidra till ett effektivt genomförande av myndighetens uppdrag. Jag hoppas att andra läsare också ska ha nytta av rapporten och att den kan utgöra ett underlag för diskussioner om hur arbetsmarknadspolitiken kan fortsätta att utvecklas för att möta de stora utmaningar som vi står inför på arbetsmarknaden.

Mikael Sjöberg

Generaldirektör

Oktober 2017

Innehållsförteckning

Förord	2
Innehållsförteckning	4
Sammanfattning och slutsatser.....	5
1 Läget på arbetsmarknaden.....	8
1.1 Inskrivna på Arbetsförmedlingen.....	9
1.2 Antalet lediga platser per arbetssökande	11
1.3 Andelen arbetslösa som får arbete varje månad	12
1.4 Rekryteringstider och arbetslöshetstider	14
1.5 Matchningsfunktioner	16
2 Arbetsförmedlingens arbete med att matcha till arbete	18
2.1 Arbetsförmedlingens betydelse som sökkanal	18
2.2 Utvärderingar av Arbetsförmedlingens matchningsinsatser.....	20
2.3 Jämförelse mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer	21
2.4 Kontakt med arbetsgivare och arbetssökande	22
3 Deltagande i insatser och program	24
3.1 Möjliga effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser och program	25
3.2 Prioritering till program	26
3.3 Förberedande insatser	28
3.4 Insatser för särskilda grupper.....	29
3.4.1 Jobbgaranti för ungdomar och jobb- och utvecklingsgarantin	30
3.4.2 Etableringen av nyanlända	31
3.4.3 Utbildningskontrakt.....	35
3.4.4 Utvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning	35
4 Arbetsförmedlingens utvärderingar	37
4.1 Praktik	37
4.2 Arbetsmarknadsutbildning.....	39
4.3 Stöd till start av näringsverksamhet.....	41
5 Subventionerade anställningar	43
5.1 Subventionerade anställningar för personer som varit utan arbete en längre tid och för nyanlända	45
5.2 Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	47
6 Referenser	49

Sammanfattning och slutsatser

Läget på arbetsmarknaden är fortsatt starkt. Enligt SCBs officiella statistik fortsätter arbetslösheten att minska. Under våren 2017 har dock antalet inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen ökat. Ökningen ska inte tolkas i termer av en svagare arbetsmarknad utan kan förklaras av att allt fler nyanlända deltar i Arbetsförmedlingens etableringsinsatser.¹

För gruppen utrikes födda ser utvecklingen positiv ut i de flesta avseende. Både arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökar och har nu nått de högsta nivåerna sedan 2005. Arbetslösheten är dock fortsatt hög, vilket delvis kan förklaras av att många av deltagarna i etableringsuppdraget initialt står långt ifrån arbetsmarknaden. Bland inrikes födda är arbetslösheten knappt fem procent, bland utrikes födda är den drygt 15 procent.

Parallellt med en positiv utveckling på arbetsmarknaden växer dock skillnaderna både vad gäller sysselsättning och arbetslöshet mellan de med för- respektive eftergymnasial utbildning. För personer med högst förgymnasial utbildning är arbetslösheten omkring 20 procent medan den för gruppen med eftergymnasial utbildning är omkring fyra procent. Dessa skillnader tyder på en obalans på arbetsmarknaden. Att det finns arbetskraftsbrist inom vissa yrken samtidigt som många är arbetslösa tyder på att de arbetssökande i större utsträckning än tidigare saknar den kompetens som söks för de lediga jobben. Denna utveckling har även inneburit att den genomsnittliga arbetslöshetstiden har ökat trendmässigt sedan 2012 även om utvecklingen avstannade under 2016.

Andelen arbetslösa som får ett osubventionerat arbete uppvisar en nedåtgående trend över tid. Under 2016 var det drygt fem procent av de arbetslösa som fick ett osubventionerat arbete varje månad. För gruppen utomeuropeiskt födda och de med funktionsnedsättning var motsvarande andel drygt två procent, och för de med högst förgymnasial utbildning tre procent. Om även subventionerade anställningar tas med så ökar omsättningen till arbete med, i genomsnitt, två procentenheter. Störst är ökningen för de med funktionsnedsättning, i denna grupp fick knappt sex procent en anställning (inklusive subventionerade anställningar).

Arbetsförmedlingen har sedan december 2010 haft ett samordnande ansvar för etableringsinsatser för nyanlända. Antalet deltagare i etableringsuppdraget har ökat under senare år. I slutet av 2016 var antalet deltagare i etableringsuppdraget ungefär 70 000, i juli 2017 hade antalet ökat till drygt 76 000. Det stora antalet deltagare i kombination med att många saknar gymnasieutbildning skapar stora utmaningar för Arbetsförmedlingen. Forskning tyder på att de insatser som har positiva effekter för sysselsättningen för andra grupper av arbetssökande också har det för nyanlända. Intensifierad förmedlingsverksamhet, praktik och subventionerade anställningar är insatser som fungerar väl. För att integrationen på arbetsmarknaden och i samhället i stort ska lyckas krävs dock även insatser inom andra politikområden, till exempel utbildnings- och bostadsområdet.

¹ Under perioder med hög invandring av utrikes födda kommer Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik på kort sikt att ge en annan bild av utvecklingen av arbetslösheten än vad det officiella arbetslöshetsmålet gör eftersom förändringar på arbetsmarknaden får snabbare genomslag i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik än i de officiella arbetslöshetsmåten från SCB.

Arbetsförmedlingens uppdrag handlar i grunden om att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad både för arbetssökande och arbetsgivare. En del i detta arbete är att fatta beslut om deltagande i arbetsmarknadspolitiska program för att stärka den enskildes möjligheter att få eller att behålla ett arbete och för att underlätta för arbetsgivarna att hitta rätt arbetskraft. Det är en svår uppgift att empiriskt mäta effekten av Arbetsförmedlingens påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt. En grundläggande orsak är att det saknas en kontrafaktisk jämförelse, det vill säga det är svårt att mäta hur utfallet skulle ha blivit om Arbetsförmedlingen inte hade funnits. Det är dock möjligt att närma sig ett svar på frågan om Arbetsförmedlingens verksamhet bidrar till att påverka utvecklingen genom att studera olika utvärderingar av insatser och arbetssätt.

Varje år genomför Arbetsförmedlingen utvärderingar av förstagångsdeltagandet i programmen praktik, arbetsmarknadsutbildning samt stöd till start av näringsverksamhet. Resultaten visar att 2012 respektive 2013 fick de som gått programmen arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik ett osubventionerat arbete i något lägre utsträckning än de som inte gått programmen, en utveckling som fortsatte under 2014. Även för 2015 var effekterna av att delta i arbetspraktik och arbetsmarknadsutbildning negativa vad gäller sannolikheten att få ett osubventionerat arbete. Under 2015 har dock läget stabiliserats och den negativa utvecklingen tycks ha vänt. Deltagande i arbetspraktik är fortsatt positivt om även möjligheten att få ett subventionerat arbete räknas in i resultatredovisningen. För arbetsmarknadsutbildningen är effekten för första gången på flera år svagt positiv om även subventionerade arbeten räknas in. Det vill säga möjligheten att få ett arbete för de som deltagit i utbildningen är något högre jämfört med de som inte deltagit i utbildningen. Dessa resultat stöds även av en enklare uppföljning som sträcker sig fram till och med 2016 och som visar att en högre andel av deltagarna 2016 har arbete efter arbetsmarknadsutbildning jämfört med deltagarna 2015 (Arbetsförmedlingen 2017c).

För programmet stöd till start av näringsverksamhet är effekten av att delta, som tidigare, mycket positiv och störst för osubventionerade arbeten, det vill säga deltagarna fick en osubventionerad anställning i större utsträckning än jämförelsegruppen. År 2015 uppgick effekten till 34 procentenheter, vilket är en minskning från tidigare år, men skillnaden mellan grupperna är fortfarande på en mycket hög nivå.

Under 2017 har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag av regeringen att förbättra matchningen på arbetsmarknaden. I detta sammanhang nämns förbättrade resultat avseende övergång till arbete efter avslutad arbetsmarknadsutbildning. För att arbetsmarknadsutbildningen i större utsträckning ska uppnå sitt syfte, att underlätta för den arbetssökande att få ett arbete och att motverka brist på arbetskraft, behöver effekten av programmet öka. Viktigt är då att bättre anpassa utbildningarna till arbetsgivarnas behov och att de arbetssökande som faktiskt kan bli mer anställningsbara efter genomförd utbildning får delta.

För att möta de svaga effekterna av programmet har Arbetsförmedlingen vidtagit en rad åtgärder. Upphandlingsförfarandet har förändrats och avtalen har gjorts bredare och mer flexibla. Arbetsförmedlingen har av bland annat Riksrevisionen (2015a) kritiserats för avsaknaden av ett regionalt arbetsmarknadsperspektiv i

upphandlingen av arbetsmarknadsutbildning. Detta har inneburit att regionerna är nu mer involverade i behovsanalysen.

Förberedande insatser är en annan del av Arbetsförmedlingens program. En del av de förberedande insatserna syftar till att arbetssökande ska påbörja reguljär utbildning. Studiemotiverande kurser på folkhögskola är en insats som är riktad till arbetssökande som saknar slutbetyg från grundskolan eller gymnasiet. En utvärdering visar att de studiemotiverande kurserna bidrar till att fler påbörjar reguljär utbildning och att det har positiva effekter för unga med funktionsnedsättning samt för utrikes födda personer.

Subventionerade anställningar är ytterligare en del av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Antalet individer som har en subventionerad anställning har ökat sedan år 2000, men under de tre senaste åren har antalet varit oförändrat på knappt 140 000 deltagare per år. Män tar i större utsträckning än kvinnor del av samtliga stödformer. Utvärderingar visar att nystartsjobb, anställningsstöd och subventionerade anställningar för personer med en funktionsnedsättning ökar arbetssökandes möjligheter att få ett osubventionerat arbete.

I rapportens första del beskrivs läget på arbetsmarknaden. I följande delar beskrivs Arbetsförmedlingens arbete med att matcha till arbete och deltagandet i insatser och program. Efter det följer resultaten av de utvärderingar som genomförts av deltagandet i praktik, arbetsmarknadsutbildning samt stöd till start av näringsverksamhet. Rapporten avslutas med en beskrivning av subventionerade anställningar.

1 Läget på arbetsmarknaden

I detta inledande kapitel ges en beskrivning av läget på arbetsmarknaden. I det inledande avsnittet redogörs kort för utvecklingen på arbetsmarknaden enligt SCBs officiella statistik. Därefter beskrivs de inskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen och slutligen analyseras indikatorer för hur matchningen mellan arbetssökande och lediga platser fungerar enligt statistik från Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknaden har utvecklats i en positiv riktning under de senaste åren. Sysselsättningsgraden har ökat trendmässigt sedan 2009 och ligger nu på en historiskt hög nivå, 2016 var 77 procent av den arbetsföra befolkningen sysselsatt.² Arbetslösheten har minskat sedan 2010 och är nu ungefär sju procent medan andelen långtidsarbetslösa under samma period minskat till 33 procent.³ Samtidigt har efterfrågan på arbetskraft ökat trendmässigt och är för närvarande på en hög nivå.⁴

För inrikes födda var sysselsättningsgraden drygt 80 procent för både kvinnor och män medan den för utrikes födda kvinnor var knappt 62 procent och för utrikes födda män drygt 69 procent under 2016.⁵ Bland inrikes födda var arbetslösheten 2016 knappt fem procent, bland utrikes födda var den drygt 15 procent. Skillnaden i sysselsättningsgrad och arbetslöshet kan delvis förklaras av skillnader i utbildningsnivå (utrikes födda uppvisar dock en högre arbetslöshet och lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda oavsett utbildningsnivå).

Skillnader i sysselsättningsgrad och arbetslöshet mellan grupper med olika utbildningsnivå återfinns både bland inrikes och utrikes födda. För personer med högst förgymnasial utbildning var arbetslösheten omkring 20 procent medan den för personer med eftergymnasial utbildning var omkring fyra procent. I den senaste rapporten från Finanspolitiska rådet lyfts frågan om det växande sysselsättningsgapet mellan inrikes födda med för- respektive eftergymnasial utbildning fram. En av slutsatserna är att de senaste årens utveckling, då allt fler gått vidare till högre utbildning inneburit att gruppen med högst förgymnasial utbildning i allt större utsträckning består av personer som står långt ifrån arbetsmarknaden (Finanspolitiska rådet 2017).

Att efterfrågan på arbetskraft ligger på en hög nivå samtidigt som arbetslösheten är mycket hög för vissa grupper tyder på obalans på arbetsmarknaden. Att det finns arbetskraftsbrist inom vissa yrken samtidigt som många är arbetslösa tyder på att de arbetssökande saknar den kompetens som krävs för de lediga jobben.

² Statistikunderlaget i detta avsnitt kommer från Statistiska centralbyrån (SCB). SCB är ansvarig myndighet för den officiella arbetsmarknadsstatistiken. SCB:s aktuella uppgifter om bland annat sysselsättningen, arbetslösheten och arbetskraften utgår från månatliga arbetskraftsundersökningar (AKU) och ska inte förväxlas med Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

³ Under perioder med hög invandring av utrikes födda kommer Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik på kort sikt att ge en annan bild av utvecklingen av arbetslösheten än vad det officiella arbetslöshetsmättet gör eftersom förändringar på arbetsmarknaden får snabbare genomslag i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik än i de officiella arbetslöshetsmått från SCB.

⁴ Efterfrågan definieras här som antalet anställda och antalet vakanser i relation till befolkningen.

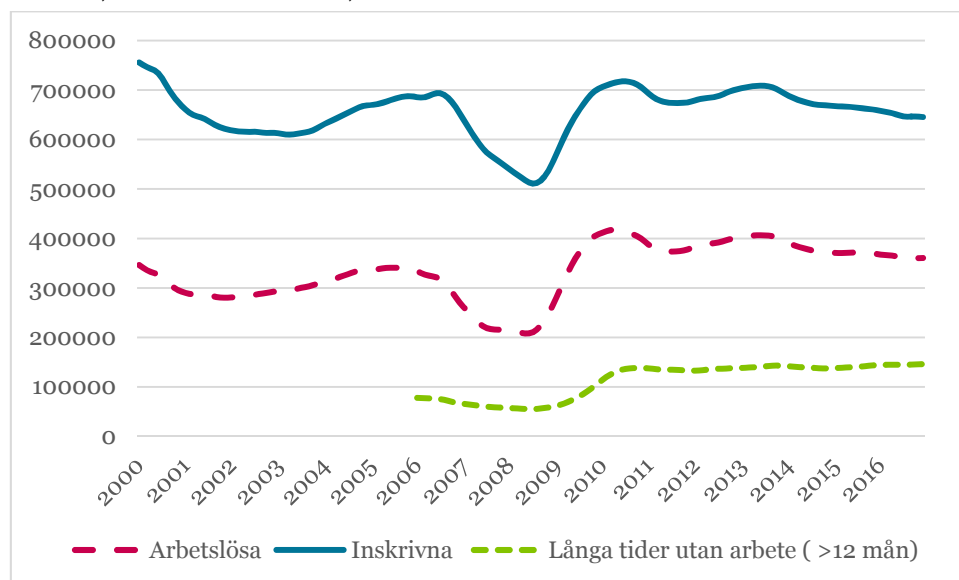
⁵ Både begreppet utrikes född och utomeuropeiskt född används i rapporten. SCB använder sig av utrikes födda, medan båda begreppen förekommer i forskningsstudier. Förändringar i gruppen utrikes födda står de utomeuropeiskt födda för.

1.1 Inskrivna på Arbetsförmedlingen

Figur 1:1 visar utvecklingen av antalet inskrivna och antalet arbetslösa (öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning⁶) och antalet arbetslösa med lång tid utan arbete under tidsperioden 2000-2016.⁷ Antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen har varierat mellan 500 000 och 750 000 under mätperioden beroende på konjunkturlägen och förändrade myndighetsuppdrag. Sedan 2013 har antalet inskrivna minskat kontinuerligt och vid slutet av 2016 var knappt 650 000 personer inskrivna på Arbetsförmedlingen. Under våren 2017 har dock antalet inskrivna återigen ökat (syns ej i bild).

Det är inte alla inskrivna som saknar ett arbete. En del är ombytessökande (de har ett arbete, men söker ett annat), tillfälligt anställda, timanställda eller har en subventionerad anställning medan andra av olika skäl är förhindrade att ta ett arbete. Majoriteten är dock arbetslösa, under 2016 var 56 procent av samtliga inskrivna, omkring 360 000 personer, arbetslösa.⁸ Antalet arbetslösa med långa tider utan arbete ökade kraftigt under finanskrisen och har sedan 2010 varit runt 145 000.⁹ En del har tidigare haft en fast förankring på arbetsmarknaden medan andra saknar arbetslivserfarenhet.

Figur 1:1 Inskrivna, arbetslösa och personer med långa tider utan arbete vid Arbetsförmedlingen, 16-64 år, trendade månadsdata, 2000-2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

De grupper som löper ökad risk för långa tider utan arbete är de med högst förgymnasial utbildning, utomeuropeiskt födda, personer med funktionsnedsättning samt äldre (55-64 år). Bland de som saknar en fullständig gymnasieutbildning är

⁶Fortsättningsvis benämns "program med aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning", "program" om inget annat anges.

⁷För personer över 25 år gäller att personen varit inskriven arbetslös med en sammanhängande tid utan arbete mer än 12 månader. För personer under 25 år gäller att personen varit inskriven arbetslös med en sammanhängande tid utan arbete mer än 6 månader.

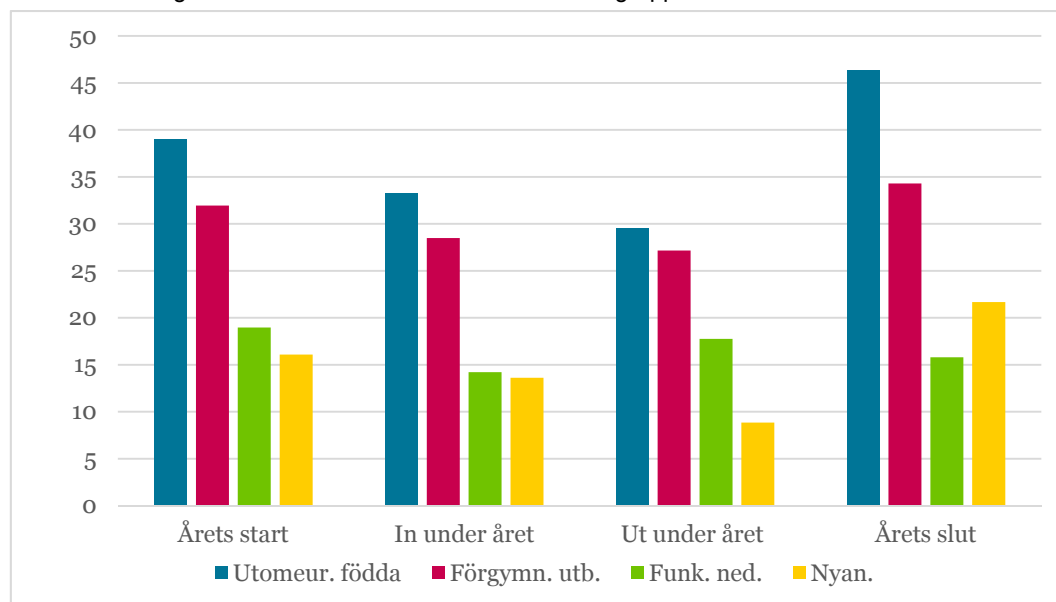
⁸Dessa siffror går inte att jämföra med arbetslösheten enligt AKU som är en undersökning av hela befolkningen. Siffror för Arbetsförmedlingen omfattar bara de som har anmält sig till Arbetsförmedlingen.

⁹Arbetsförmedlingens och SCBs siffror över långtidsarbetslösa är inte jämförbara, definitioner och mätmetoder skiljer sig åt, se Zetterberg (2016a). Begreppen långtidsarbetslöshet eller långtidsarbetslösa finns inte längre i formell mening i Arbetsförmedlingens statistik. Arbetssökande redovisas i stället enbart efter hur länge de har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i termer av inskrivningstider.

risken för långvarig arbetslöshet särskilt hög. I synnerhet om de saknar en fullständig grundskoleutbildning vilket omkring hälften av de med högst förgymnasial utbildning gör. Under senare år har sammansättningen av de arbetslösa i betydande grad förändrats, till exempel har andelen nyanlända och andelen med högst förgymnasial utbildning ökat.

Figur 1:2 visar hur sammansättningen av gruppen arbetslösa förändrats under 2016. I början av året var andelen utomeuropeiskt födda 39 procent, andelen nyanlända 16 procent och andelen med högst förgymnasial utbildning 32 procent (kategorierna överlappar varandra).¹⁰ I slutet av 2016 hade andelen utomeuropeiskt födda ökat till 46 procent, andelen nyanlända till 22 procent och andelen med högst förgymnasial utbildning till 34 procent. Andelen unga (visas inte i figuren) och andelen personer med nedsatt arbetsförmåga på grund funktionsnedsättning har minskat under året.¹¹ Andelen äldre har ökat med en halv procentenhet (visas inte i figuren).

Figur 1:2 Sammansättningsförändringar i gruppen arbetslösa under 2016. Andelen utomeuropeiskt födda, andelen med högst förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning samt andelen nyanlända i början av 2016 jämförs med i slutet av 2016. Dessutom visas sammansättningen bland de som kommer in och lämnar gruppen under året.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Bland de som kommer in och lämnar gruppen under året kan samma person förekomma flera gånger. Antalet personer i början av 2016: 381 500. Antalet personer i slutet av 2016: 348 500.

När det gäller ungdomar visar erfarenheten att de i huvudsak har korta arbetslöshetsperioder, men att de i högre utsträckning än andra drabbas av upprepade perioder av arbetslöshet. Detta kan betraktas som en naturlig del av ungas etableringsprocess, även om längre arbetslöshetsperioder kan ge långvariga konsekvenser för möjligheten att senare etablera sig på arbetsmarknaden. Det är tänkbart att ungdomars vilja att arbeta eller utbilda sig i framtiden påverkas av deras första erfarenheter på arbetsmarknaden. Det är främst unga personer med

¹⁰ En person räknas som nyanländ tre år efter erhållet uppehållstillstånd.

¹¹ Härfter likställs "funktionsnedsättning" med "funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga" om inget annat anges.

funktionsnedsättning, unga utan fullständiga gymnasiebetyg samt unga med utländsk bakgrund som har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.¹²

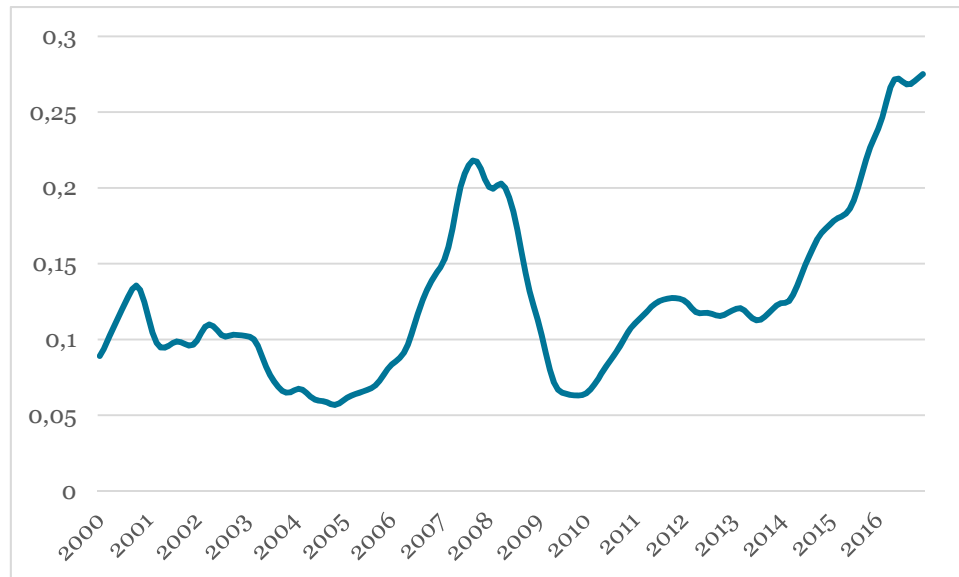
1.2 Antalet lediga platser per arbetssökande

Förutsättningarna för att matcha arbetslösa mot lediga jobb bestäms av hur relationen mellan utbudet av och efterfrågan på arbetskraft ser ut. En effektiv matchning kännetecknas av att arbetsgivarna snabbt hittar lämpliga arbetssökande till de lediga platser som utannonseras. Om det är lätt för arbetssökande och arbetsgivare att mötas bidrar det till kortare arbetslöshetstider, lägre arbetslöshet och högre sysselsättning.

Antalet lediga platser per arbetssökande brukar kallas arbetsmarknadens täthet och kan användas för att beskriva relationen mellan utbudet av och efterfrågan på arbetskraft.¹³ Ju högre tätheten är på arbetsmarknaden, desto fler lediga jobb finns per arbetssökande. Tätheten varierar med konjunktorens utveckling.

Av **Figur 1:3** framgår antalet lediga platser per arbetssökande, baserat på Arbetsförmedlingens vakans- och arbetslöshetsstatistik. År 2000 var tätheten runt 0,1 vilket innebär en ledig plats på tio arbetssökande. Åren före finanskrisen ökade tätheten mycket snabbt för att därefter falla kraftigt. De senaste åren har tätheten ökat betydligt och är nu på den högsta nivån sedan 2000 med ungefär en ledig plats per fyra arbetssökande.¹⁴

Figur 1:3 Antalet lediga platser per arbetssökande (arbetsmarknadens täthet), trendade kvartalsdata, 2000–2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

¹² Forslund och Engdahl (2015).

¹³ Termerna är en översättning från det engelska uttrycket "labour market tightness".

¹⁴ Det förekommer dubletter i platsstatistiken. Förekomsten av dubletter kan vara större i konjunkturtoppar än vid konjunkturedgångar, se Liss (2008). En genomgång av platsstatistiken indikerar att förekomsten av dubletter kan ha ökat systematiskt under senare år. En del av de senaste årens kraftiga ökning i tätheten skulle kunna förklaras av detta. Vid en jämförelse med tätheten beräknad på SCBs statistik följer dock de båda täthetsmåten varandra väl från 2007 och framåt.

De regionala skillnaderna i arbetsmarknadsläget har minskat över tid.¹⁵ Kommunerna i Stockholms län, Göteborgsregionen, Smålandslänen, Dalarnas och Jämtlands län har relativt gynnsamma arbetsmarknadslägen medan det är betydligt sämre i län som Västmanland, Örebro, Gävleborg och Södermanland, där tätheten bara är hälften så hög som i Stockholmsregionen.

Det är de större städerna och storstadslänen som visar på störst sysselsättningstillväxt.¹⁶ En förklaring till detta är de växande tjänstesektorerna där sysselsättningen ökar. Mest ökar sysselsättningen i Stockholms, Uppsala, Västra Götalands, Skåne och Östergötlands län.

1.3 Andelen arbetslösa som får arbete varje månad

Som tidigare nämnts så var ungefär 650 000 individer inskrivna på Arbetsförmedlingen under slutet av 2016. Antalet var något fler i början av året. Det är dock, i många fall, inte samma individer som är inskrivna hela året. Alla inskrivna saknar inte heller ett arbete. Gruppen brukar delas upp i öppet arbetslösa, deltagare i program med aktivitetsstöd samt övriga inskrivna där den sistnämnda gruppen bland annat består av personer som är ombytessökande, tillfälligt anställda eller timanställda. Totalt var knappt en miljon personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen någon gång under 2016. Av dessa fick knappt 400 000 personer ett arbete under året. Drygt hälften, 55 procent var män och 45 procent var kvinnor.

Andelen arbetslösa som får arbete varje månad kan användas för att studera matchningen på arbetsmarknaden.¹⁷ **Figur 1:4** visar omsättningen till arbete, det vill säga övergångar till arbete för sökande som är öppet arbetslösa eller i program. Trenden är nedåtgående.¹⁸ Under 2016 var det drygt fem procent av de arbetslösa som fick ett osubventionerat arbete varje månad.

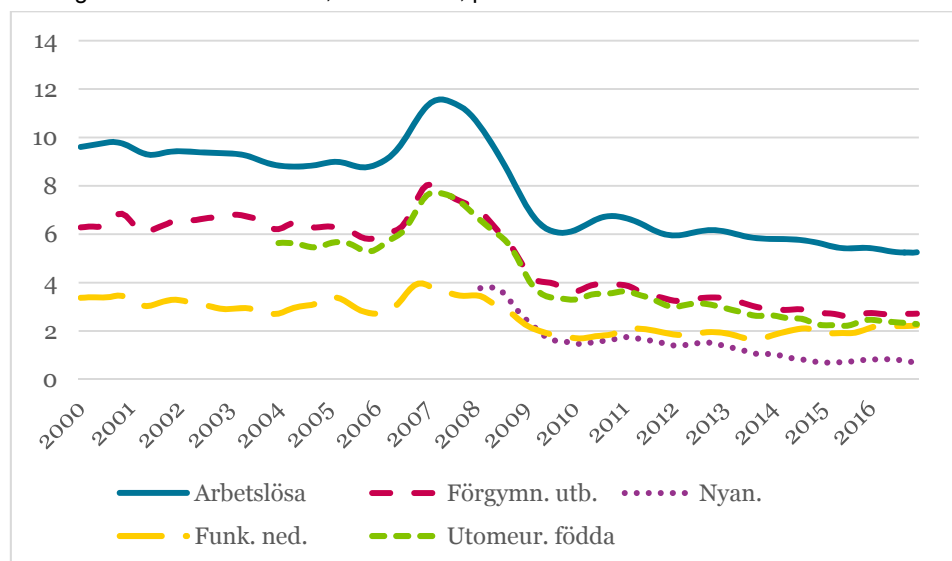
¹⁵ Se Zetterberg (2016b).

¹⁶ Se Arbetsförmedlingen (2016).

¹⁷ Antalet personer som fått ett osubventionerat arbete varje månad relateras till summan av antalet inskrivna vid månadens början och halva inflödet av nytillkomna arbetssökande under månaden. I utflödet ingår alla slags arbeten, även deltidsarbete och timanställningar.

¹⁸ Omsättningen till arbete har under perioden påverkats av regelförändringar och ändrad statistikföring. Studerandevillkoret som grund för ersättning vid arbetslöshet avskaffades samtidigt som möjligheten till arbetslöshetsersättning vid ferieuppehåll i studier togs bort, jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) och jobbgaranti för ungdomar (UGA) infördes samt villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning vid deltidsarbete och timanställningar ändrades. För en mer utförlig beskrivning av faktorer som påverkar, se Harkman (2014).

Figur 1:4 Omsättning till arbete, andel arbetslösa som varje månad fått ett osubventionerat arbete, säsongsrensade månadsdata, 2000–2016, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

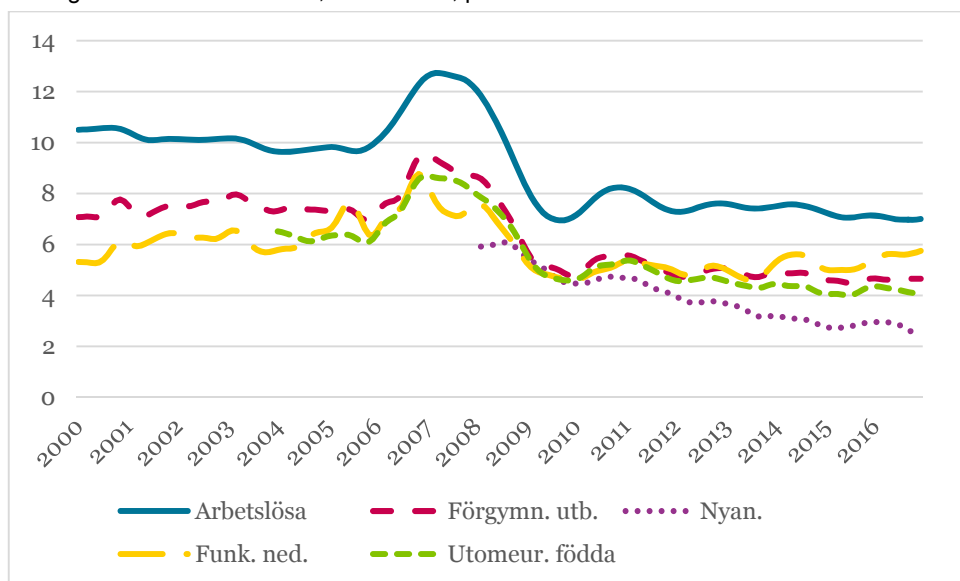
Not: För utomeuropeiskt födda finns data först från och med 2004 och för nyanlända från och med 2008.

Personer med högst förgymnasial utbildning, nyanlända, utomeuropeiskt födda och personer med funktionsnedsättning får arbete i betydligt lägre grad än samtliga arbetslösa. Under 2016 fick knappt en procent av de nyanlända ett osubventionerat arbete. Under 2016 utgjordes gruppen nyanlända i större utsträckning än tidigare av personer med mycket korta vistelsetider i Sverige, då antalet asylsökande ökade kraftigt under 2015.

Bland personer med funktionsnedsättning samt utomeuropeiskt födda fick drygt två procent ett osubventionerat arbete 2016, motsvarande andel för personer med högst förgymnasial utbildning var tre procent. Kvinnor med högst förgymnasial utbildning har en lägre omsättning till arbete än män med samma utbildningsnivå. Andelen som får arbete varje månad är knappt fyra procent för äldre och sju procent för unga.

Figur 1:5 visar andelen arbetslösa som fått ett osubventionerat eller subventionerat arbete. Andelen är ungefär två procentenheter högre än i **Figur 1:4**. Det betyder att när subventionerade anställningar räknas med ökar omsättningen till arbete med två procentenheter. Omsättningen till arbete för nyanlända ökar exempelvis från knappt en procent till knappt tre procent. För personer med funktionsnedsättning blir omsättningen till arbete ungefär tre procentenheter högre om subventionerade anställningar räknas med.

Figur 1:5 Andel arbetslösa som varje månad fått ett osubventionerat eller subventionerat arbete, säsongrensade månadsdata, 2000–2016, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: För utomeuropeiskt födda finns data först från och med 2004 och för nyanlända från och med 2008.

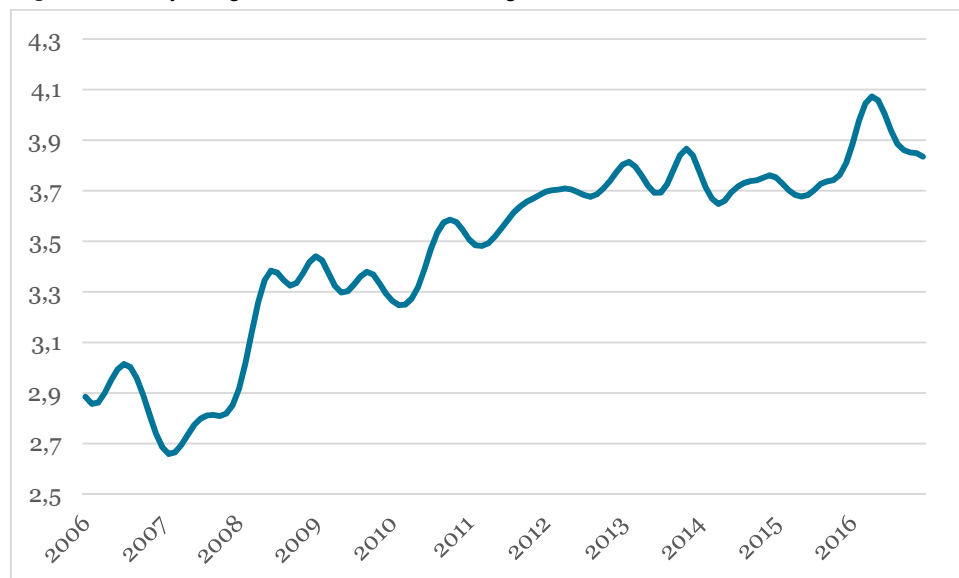
1.4 Rekryteringstider och arbetslöshetstider

Rekryteringstiden och tiden i arbetslöshet är ytterligare indikatorer på matchningsprocessens effektivitet. Som tidigare nämnts kännetecknas en effektiv matchning av korta rekryterings- och arbetslöshetstider genom att arbetsgivarna snabbt hittar lämpliga sökanden till de lediga platser som utannonseras. Hur rekryteringstiden utvecklats sedan 2006 redovisas i **Figur 1:6**.

Som framgår av figuren har rekryteringstiden ökat trendmässigt sedan 2009. De främsta förklaringarna till denna utveckling är dels att andelen tjänstemän i arbetskraften ökat, för vilka rekryteringstiden generellt är längre.¹⁹ Dels har de arbetssökande i lägre utsträckning än tidigare den kompetens som arbetsgivarna efterfrågar.

¹⁹ Se Cronert (2015).

Figur 1:6 Rekryteringstid i antal veckor, säsongrensade månadsdata, 2006–2016.

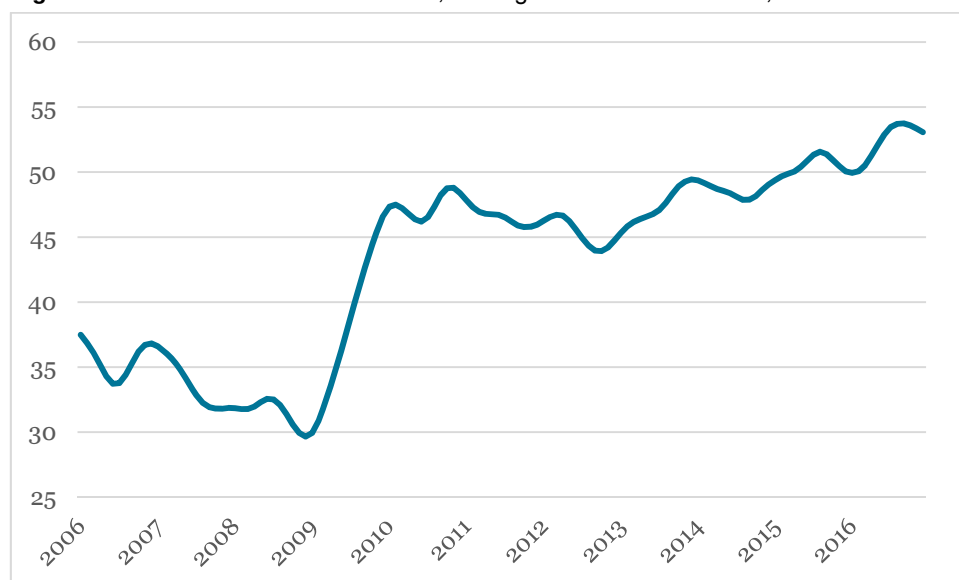

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Rekryteringstiden är beräknad som relationen mellan beståndet av lediga platser och vakansutflödet under månaden. Rekryteringstiden har omräknats till veckor genom att multiplicera med faktorn 4,333.

Figur 1:7 visar genomsnittlig arbetslöshetstid i veckor. Detta mått ger en indikation på den förväntade tiden i arbetslöshet för de personer som skrivs in som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Den genomsnittliga arbetslöshetstiden har ökat trendmässigt sedan slutet av 2012, något som kan förklaras av att andelen som går från att vara öppet arbetslösa eller i program till arbete (omsättningen till arbete) minskat.

Figur 1:7 Arbetslöshetstid i antal veckor, säsongrensade månadsdata, 2006–2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Arbetslöshetstiden är beräknad som relationen mellan beståndet av arbetssökande med obruten tid som öppet arbetslösa eller i program antalet nyanmällda arbetssökanden varje månad. Arbetslöshetstiden har sedan omräknats till veckor genom multiplikation med faktorn 4,333.

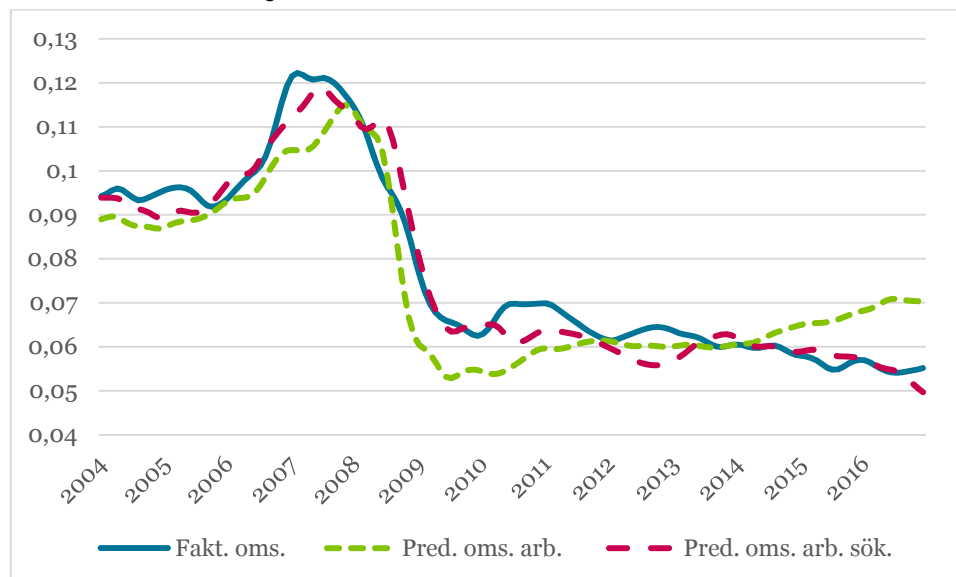
1.5 Matchningsfunktioner

Andelen av de arbetssökande som får arbete varje månad påverkas i hög grad av arbetsmarknadsläget. För att relatera antalet matchningar på arbetsmarknaden, det vill säga antalet individer som får arbete, till antalet vakanser och arbetssökande kan olika typer av matchningsfunktioner användas. Matchningsfunktioner kan även användas för att se hur sammansättningen av olika kategorier av arbetssökande påverkar matchningens effektivitet.

I en typ av matchningsfunktion är utgångspunkten att matchningen sker slumpmässigt och att omsättningen till arbete beror på tätheten på arbetsmarknaden. Antalet matchningar (heltid, deltid eller timanställning utan subvention) relateras till antalet vakanser och antalet arbetssökande (tätheten). Ju fler vakanser det finns per arbetssökande desto större blir andelen arbetssökande som får arbete. Den predikterade omsättningen enligt skattningen av matchningsfunktionen kan då tolkas som vad omsättningen till arbete borde vara givet arbetsmarknadsläget.

Figur 1:8 visar den faktiska omsättningen till arbete (Fakt. oms. i figuren) och den predikterade omsättningen till arbete givet arbetsmarknadsläget (Pred. oms. arb.). Den predikterade omsättningen med hänsyn till arbetsmarknadsläge följer den faktiska omsättningen relativt väl. Som framgår av figuren är den predikterade omsättningen till arbete lägre än den faktiska under åren före 2014, men högre än den faktiska efter 2014. Det betyder att givet arbetsmarknadsläget borde omsättningen till arbete vara högre efter 2014 än vad den har varit. Med andra ord tycks arbetsmarknadsläget inte helt kunna förklara utvecklingen av den faktiska omsättningen till arbete.

Figur 1:8 Den faktiska omsättningen till arbete, den predikterade omsättningen med hänsyn till arbetsmarknadsläge samt den predikterade omsättningen med hänsyn till arbetsmarknadsläge och sökandesammansättning, 2004–2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Det kan istället vara förändringar i sökandesammansättningen som förklarar utvecklingen av omsättningen till arbete under senare år. **Figur 1:8** redovisar även en predikterad omsättning till arbete som bygger på en skattning av en matchningsfunktion som tar hänsyn till sökandesammansättningen i termer av

andelen ungdomar och äldre, andelen med högst förgymnasial utbildning, andelen med funktionsnedsättning samt andelen utrikes födda (Pred. oms. arb. sök. i figuren).²⁰ Som framgår av figuren ger en skattning som också tar hänsyn till sökandesammansättning en bättre anpassning till den faktiska omsättningen till arbete än skattningen som bara kontrollerar för arbetsmarknadsläge. Det visar sig särskilt viktigt att inkludera andelen utrikes födda för att förklara utvecklingen. Data om utrikes födda finns bara från och med slutet av år 2003 vilket begränsar möjligheten att studera tidigare perioder. Den slutsats som kan dras från **Figur 1:8** är att utvecklingen av den faktiska omsättningen till arbete kan förklaras av både arbetsmarknadsläget och sammansättningen av de arbetslösa som skrivs in vid Arbetsförmedlingen.

Gottfries och Stadin (2016) menar att en annan typ av matchningsfunktion bättre beskriver matchningen på arbetsmarknaden. Den teoretiska utgångspunkten är i det fallet att delarbetsmarknader karaktäriseras av särskilda typer av arbeten och kompetenskrav. På vissa delarbetsmarknader finns det fler arbetssökande än det finns jobb och där fylls vakanserna snabbt. Att det finns fler arbetslösa inom dessa delarbetsmarknader innebär däremot inte att vakanserna fylls ännu snabbare. På andra delarbetsmarknader råder nästintill full sysselsättning och knappt någon arbetslöshet och där fylls vakanserna av personer som redan har arbete.

Författarna skattar matchningsfunktioner med regionala data utifrån Arbetsförmedlingens statistik för åren 1992 till 2011. Resultaten visar bland annat att omsättningen till arbete bland de arbetssökande inte kan förklaras av tätheten på arbetsmarknaden. Fler vakanser leder till att fler arbetslösa får jobb, men sambandet är mycket svagt och endast en liten del av vakanserna fylls av arbetslösa personer.

Vidare tolkar författarna resultaten som att den svenska arbetsmarknaden karaktäriseras av en ihållande obalans mellan utbud och efterfrågan. En hög efterfrågan på delarbetsmarknader där vakanserna fylls av personer som redan har ett jobb hjälper inte arbetslösa att få ett arbete eftersom de inte kan konkurrera om de lediga platserna. Lösningen, menar författarna, är lönejusteringar och utbildningsinsatser.

²⁰ Se Håkansson (2014) för en liknande skattning som bygger på data från Arbetsförmedlingen fram till och med första halvåret 2014. Se också Konjunkturinstitutet (2015).

2 Arbetsförmedlingens arbete med att matcha till arbete

Arbetsförmedlingens huvuduppgift är att effektivt sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetssökande. I det första avsnittet i detta kapitel redovisas i vilken utsträckning arbetsgivare respektive arbetssökande använder Arbetsförmedlingen som sökkanal. Därefter presenteras resultaten från olika utvärderingar av Arbetsförmedlingens matchningsinsatser. I det tredje avsnittet jämförs Arbetsförmedlingens matchningsresultat med externa aktörers resultat. I det sista avsnittet analyseras intensiteten i Arbetsförmedlingens matchningsarbete, det vill säga omfattningen av Arbetsförmedlingens kontakter med arbetssökande och arbetsgivare.

2.1 Arbetsförmedlingens betydelse som sökkanal

Arbetsförmedlingen har en viktig roll när det gäller att koordinera information och sökvägar för både arbetssökande och arbetsgivare. Dessutom kan Arbetsförmedlingen föreslå lämpliga arbetssökande för arbetsgivare och på sikt göra fler arbetssökande mer matchningsbara. Störst betydelse har Arbetsförmedlingen för individer med svagare ställning på arbetsmarknaden. Det kan vara grupper med begränsat socialt kapital, det vill säga begränsad tillgång till användbara nätverk.

Sedan början av 2015 genomför Arbetsförmedlingen en generell arbetsgivarundersökning riktad till ett urval av samtliga arbetsställen i Sverige.²¹ I undersökningen får arbetsgivarna svara på om de under de senaste 30 dagarna rekryterat. I snitt angav 17 procent av de tillfrågade arbetsgivarna att de rekryterat under 2016, en ökning med tre procentenheter sedan året innan. Av dem hade 31 procent använt sig av Arbetsförmedlingen som sökkanal, 2015 var motsvarande andel 28 procent. Tolv procent hade använt sig av privata rekryteringsföretag, en minskning med sju procentenheter sedan året innan. Cirka 49 procent av de arbetsgivare som rekryterat uppger att de använt sig av direktkontakter med arbetssökande.

För att få ta del av Arbetsförmedlingens utbud av tjänster och olika ersättningar måste de arbetssökande vara inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Under de senaste åren har knappt 70 procent av samtliga arbetslösa skrivit in sig på Arbetsförmedlingen.²² Andelen varierar med konjunktorens utveckling, den ökar när konjunkturen försämrats och minskar när konjunkturen förbättras. Arbetssökande män, utrikes födda och personer med högst gymnasieutbildning skriver in sig på Arbetsförmedlingen i störst utsträckning.

Bland ungdomar (16–24 år) skriver endast fyra av tio in sig på Arbetsförmedlingen när de söker arbete. Ungdomar som studerar och samtidigt söker arbete räknas som arbetslösa i den officiella statistiken, men registrerar sig sällan på Arbetsförmedlingen. Bland ungdomar som varken arbetar eller studerar är det (enligt en särskild statistiksammanställning för 2014) cirka fyra av tio som har stöd från

²¹ Urvalsstorleken är 1 000 arbetsgivare per månad och svarsfrekvensen är ungefär 70 procent.

²² Det finns inga direkta uppgifter om hur stor andel de inskrivna vid Arbetsförmedlingen utgör av samtliga arbetslösa på arbetsmarknaden. Med hjälp av Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är det dock möjligt göra en ungefärlig beräkning.

Arbetsförmedlingen.²³ År 2016 var det drygt sex procent av ungdomarna (15-24 år) som varken studerade eller arbetade.²⁴

I Sverige och andra länder där arbetsmarknaden i hög grad är reglerad har sociala nätverk stor betydelse för matchningen till arbete.²⁵ Resursstarka individer använder sina nätverk för att få bättre och högre betalda jobb, medan resurssvaga individer använder nätverken för att överhuvudtaget få ett arbete.²⁶ Sociala kontakter ger information om en individs produktivitet som annars inte är observerbar för arbetsgivaren.²⁷ Tillgången till nätverk kan därför vara avgörande för till exempel utrikes födda och ungdomar som ännu inte etablerat sig på arbetsmarknaden.²⁸

För personer med utländsk bakgrund är Arbetsförmedlingen ofta en viktig aktör då tillgången till sociala nätverk kan vara låg. Forskning har visat att utrikes födda tenderar att sakna tillgång till de nätverk som mer kvalificerade arbeten förmedlas genom. Internationell forskning visar att lönerna för mindre kvalificerade arbeten är högre om de fås med hjälp av sociala kontakter än genom formella kanaler.²⁹ Personer med utländsk bakgrund har även lägre sannolikhet att få ett arbete genom att använda sina sociala nätverk än personer med svensk bakgrund.³⁰ För nyanlända och arbetskraftsmigranter är dock sociala nätverk, särskilt nätverk där personer har samma etniska bakgrund, i många fall avgörande för att få mindre kvalificerade arbeten.³¹

Forskning visar också att arbetsplatssegregationen har ökat över tid. Det är större skillnader i lön mellan inrikes och utrikes födda som arbetar på segregerade arbetsplatser. Samma forskning visar dock att segregation minskar med förbättrade lokala arbetsmarknadsförhållanden.³² Bostadssegregationen är stor på många ställen i Sverige vilket kan bli ett problem när många i området inte är etablerade på arbetsmarknaden.³³

För ungdomar kan såväl nära sociala kontakter som föräldrar och kontakter från anställningar under slutet av gymnasietiden innebära en betydligt snabbare tillgång till ett första stabilt arbete. Ju lägre utbildning och betyg en person har, desto större effekt har de nära sociala kontakterna.³⁴ För dem som skaffar jobb med hjälp av jobbkontakter från gymnasietiden är effekterna som starkast när arbetets yrkesinriktning speglar individens och när det är lågkonjunktur.³⁵

²³ Data från Tema gruppen Unga i Arbetslivet. Se även SOU (2013), SOU (2017) och Arbetsförmedlingen (2013).

²⁴ Siffran var 9,4 procent bland dem i åldrarna 20-24. AKU data. Notera att indelningen börjar vid 15 och inte 16. Detta beror på att AKU aggregerar sina siffror på ungdomar som varken studerar eller arbetar på detta sätt. För gruppen 15-19 hamnar 3 procent i den här kategorin.

²⁵ Se Behtoui (2008, 2016), Tovatt (2013) och Schröder (2009).

²⁶ Se Datcher Louri (2006).

²⁷ Se exempelvis Hensvik och Nordström Skans (2016) och Pallais och Sands (2016).

²⁸ Se Behtoui (2008), Tovatt (2013) och Schröder (2009).

²⁹ Se Patacchini och Zenou (2012), Damm (2009) och Goel and Lang (2009). Åslund m.fl. (2014) finner allmänt att arbetsgivare tenderar att anställa personer med samma etniska bakgrund, och att dessa anställda tenderar att få högre löner.

³⁰ Se Behtoui (2008).

³¹ Se Frödin och Kjellberg (2015).

³² Se Åslund och Nordström Skans (2010). Även Tammaru m.fl. (2010) visar att exponering till inrikes födda på arbetsplatsen har större betydelse för inkomster än exponering till inrikes födda i sitt bostadsområde.

³³ Se Nordström Skans m.fl. (2017) och exempelvis Edin m.fl. (2004).

³⁴ Se Kramarz och Nordström Skans (2014)

³⁵ Hensvik och Nordström Skans (2014) samt Hensvik m.fl. (2017).

2.2 Utvärderingar av Arbetsförmedlingens matchningsinsatser

Arbetsförmedlingens intensifierade förmedlingsverksamhet är av stor vikt för personer som saknar användbara nätverk. Med intensifierad förmedlingsverksamhet avses fördjupad sök- och matchningshjälp. Det innebär att arbetsförmedlaren lägger mer tid på kartläggning av de arbetssökandes kompetens, på stöd och vägledning samt på att matcha och marknadsföra de arbetssökande gentemot arbetsgivare.

Det finns ett antal studier som har undersökt och utvärderat effekterna av intensifierad förmedlingsverksamhet.³⁶ van den Berg med flera (2014) och Pedersen med flera (2012) använder danska data och visar att fler kontakter mellan arbetssökande och Arbetsförmedlingen ökar övergången till arbete. Effekterna tenderar att vara som störst på kort sikt och större under lågkonjunktur. Även Hägglund (2009) som använder svenska data finner stöd för detta, han visar även att effekterna är större när de kombineras med ökad kontroll.

Andra studier tittar på effekterna av intensifierat förmedlingsverksamhet för särskilda grupper. Gartell (2014) studerar effekter av gruppmöten i Jobbgarantin för ungdomar (UGA), men finner inga positiva effekter på arbetslöshetstid eller sysselsättning.³⁷ Hägglund (2009) undersöker rådgivning till unga och finner positiva effekter. Liljeberg med flera (2012a) ser att jobbcoachning har positiva effekter för kvinnor, eftergymnasialt utbildade samt för utomnordiskt födda.

Johansson och Åslund (2006) och Andersson Joona och Nekby (2012) studerar olika program för utrikes födda. Den förstnämnda studien kommer fram till att intensifierad sök- och matchningshjälp bidrog till att de utrikes födda fick arbetspraktik vilket sedan ledde till arbete. Den sistnämnda studien undersöker jobbcoachning för nyanlända och finner positiva resultat för män, men finner inga resultat för kvinnor. Studierna indikerar att ökade förmedlingsinsatser och mer tid för enskilda arbetssökande innebär större chans att identifiera åtgärder som leder till arbete.

Forslund och Vikström (2011) menar däremot att även om det förvisso förefaller sannolikt att intensifierade förmedlingsinsatser är effektiva, saknas tillräckligt med empiriskt stöd för detta. Även om studierna pekar på att sådana insatser kan leda till att en delmängd av de arbetssökanden faktiskt får ett reguljärt arbete, är det inte fastställt att en generell förstärkning av insatserna skulle få en sådan effekt. Det skulle kunna vara så att de individeffekter som observerats från partiella satsningar har uppnåtts genom att andra arbetssökande har fått mindre stöd. Därför, menar författarna, att det finns ett stort behov av studier som studerar den typen av undanträngning. Arbetsförmedlingen genomför nu en sådan studie i samarbete med IFAU.

Ackvirering av arbete syftar till att hitta möjliga arbetstillfällen hos en arbetsgivare som inte anmält rekryteringsbehov. Liljeberg och Lundin (2010) studerar ett försök där arbetsförmedlarna ägnade hälften av sin arbetstid åt att försöka hitta lediga, icke utannonserade tjänster till långtidsarbetslösa. Studien visar att arbetslöshetstiderna kortades för dessa personer jämfört med personer i en kontrollgrupp.

³⁶ Se Hägglund (2009), Rosholm och Skipper (2009), Pedersen m.fl. (2012) och van den Berg m.fl. (2014).

³⁷ Pedersen m.fl. (2012) finner inte heller några effekter av gruppmöten.

2.3 Jämförelse mellan Arbetsförmedlingen och externa aktörer

Arbetsförmedlingen har sedan 2007 haft i uppdrag att anlita kompletterande aktörer för olika typer av förmedlingstjänster. Syftet med samarbetet med de kompletterande aktörerna är att förbättra matchningen och motverka utanförskap, att ge möjlighet till individuellt anpassade tjänster och service samt att låta arbetssökande få del av andra aktörers kunskap och erfarenhet.

Detta gör det möjligt att jämföra matchningsverksamheten i privat och offentlig regi. Privata företag och ideella organisationer kan skilja sig från den offentliga verksamheten bland annat vad gäller arbetssätt, kontaktnät, kunskap och erfarenhet.

I jämförelsen mellan Arbetsförmedlingen och de externa aktörerna är det viktigt att vara medveten om att de jämförande studierna avser förhållanden ett antal år tillbaka i tiden. Detta innebär att det i vissa fall avser försöksverksamhet och verksamhet som inte längre upphandlas. Sammantaget visar dock forskningen att Arbetsförmedlingens effektivitet när det gäller att få ut arbetssökande med längre inskrivningstider i arbete står sig väl i jämförelse med de externa leverantörerna. Forskningen har inte visat att de externa leverantörerna har ett bättre arbetssätt, bättre metoder eller bättre aktiviteter än Arbetsförmedlingen.

Bennmarker med flera (2009) studerade under 2007 och 2008 jobbcoachning riktad till långtidsarbetslösa utrikes födda, långtidsarbetslösa ungdomar samt personer med nedsatt arbetsförmåga. Samtliga arbetssökande hade yrken och utbildningar som var gångbara på arbetsmarknaden och de hade inte behov av ytterligare utbildning eller andra insatser för att hitta ett arbete. Studien visar att de externa aktörerna hade högre personaltäthet och/eller att deras arbetsförmedlare lade mer av sin arbetstid på möten med de arbetssökande. Arbetssökande hos en extern aktör sökte även betydligt fler arbeten än arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Dock fanns det i genomsnitt inga skillnader i sannolikheten att få ett jobb beroende på aktör. Sysselsättningssituationen för utrikes födda var dock något bättre för de som varit hos en extern aktör. Enligt författarna skulle detta kunna förklaras av att utrikes födda har svårare på arbetsmarknaden på grund av sämre nätverk och att de privata aktörerna som deltog hade valts ut delvis för att de ansågs ha bra arbetslivskontakter. Vad gäller unga fanns indikationer på att de kompletterande aktörerna lyckades sämre än Arbetsförmedlingen. Studien kunde dock inte säkerställa om skillnaderna berodde på att jobbcoachningen var sämre, eller om ungdomarna på Arbetsförmedlingen gynnades av att de fortsatt fick delta i ordinarie insatser som arbetspraktik.

Gartell (2011) studerar jobbcoachning för personer med relativt korta inskrivningstider (utanför garantierna³⁸) och jämför Arbetsförmedlingens arbete med externa aktörers under 2009. Resultaten visar dock inte att sannolikheten att få ett arbete skiljer sig beroende på utförare.

Mellan 2009 och 2012 pågick en särskild satsning på jobbcoachning för korttidsarbetslösa. Jobbcoachningen skulle förstärka Arbetsförmedlingens ordinarie förmedlingsarbete och externa aktörer skulle användas som komplement för att göra

³⁸ Ramprogrammen jobbgaranti för ungdomar (UGA) och jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) infördes 2007. Programmen är till för de ungdomar som varit borta från arbetsmarknaden en längre tid. Dessa program beskrivs närmare i Avsnitt 3.4.1.

arbetet mer diversifierat och förbättra servicen. Liljeberg med flera (2012a) har studerat satsningen och drar slutsatsen att de externa aktörerna aktiverar de arbetssökande i högre grad, träffar sina arbetssökande oftare och ger dem mer stöd. Detta ger dock ingen större effekt på antalet som börjar arbeta. Personer som coachats av externa aktörer och personer som coachats av Arbetsförmedlingen får arbete i ungefär lika stor utsträckning.

Laun och Skogman Thoursie (2014) har jämfört Arbetsförmedlingen och privata aktörers arbete med arbetslivsinriktad rehabilitering under åren 2008 till 2010. Granskningen visar att det inte finns några skillnader i sannolikheten att återgå till arbete för personer med långvarig sjukfrånvaro beroende på om det är Arbetsförmedlingen eller privata aktörer som utför rehabiliteringen.

Sedan 2008 har Arbetsförmedlingen även upphandlat arbetsförmedlingstjänster inom jobbgarantin för ungdomar och jobb- och utvecklingsgarantin.³⁹ Detta har gjort det möjligt att jämföra Arbetsförmedlingen med externa leverantörer när det gäller att få ut arbetssökande med längre inskrivningstider i arbete. Den verksamhet inom garantierna som kan skilja sig beroende på utförande är till exempel hjälp att skriva cv och personligt brev, att träna inför anställningsintervju, kartläggning, matchning mot lediga jobb, yrkes- och studievägledning, information om arbetsmarknaden, intresse- och yrkesvalstest, studiebesök samt hjälp att hitta praktik eller arbetsträning. Arbetsförmedlingen skulle till exempel kunna ha ett annat arbetssätt och använda andra metoder än de externa leverantörerna. Innehållet i aktiviteter, hur individanpassade de är och hur arbetet bedrivs med arbetsgivarkontakter kan också skilja sig åt. Liljeberg med flera (2013) och Karlsson med flera (2014) kommer fram till att det i genomsnitt går något bättre för de deltagare som deltagit i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen jämfört med de som deltagit i aktiviteter hos en extern leverantör.

2.4 Kontakt med arbetsgivare och arbetssökande

Kontakten mellan arbetssökande och arbetsförmedlare är central i förmedlingsarbetet. Det är genom kontakter som arbetsförmedlaren kan identifiera den arbetssökandes behov av insatser. Kontakter ger även arbetsförmedlaren den kunskap om de arbetssökandes kompetens som är nödvändig för att föreslå de arbetssökande lämpliga lediga platser att söka.

Enligt den generella arbetsgivarundersökningen riktad till ett urval av arbetsställen i Sverige uppgav knappt en tiondel av de arbetsgivare som tillfrågades 2016 att de blivit kontaktade av Arbetsförmedlingen de senaste 30 dagarna. 53 procent uppgav att syftet med kontakten var att diskutera praktikplats eller anställningsstöd, en ökning med 12 procentenheter sedan 2015. 27 procent uppgav att syftet var att diskutera rekryteringsbehov, 2015 var andelen 39 procent.⁴⁰ Uppfattningar om Arbetsförmedlingens kunskap om yrke och bransch är i stort sett oförändrade sedan året innan. Drygt 90 procent av arbetsgivarna ansåg att Arbetsförmedlingen har kunskap om de yrken arbetsgivaren rekryterar inom, 86 procent ansåg att

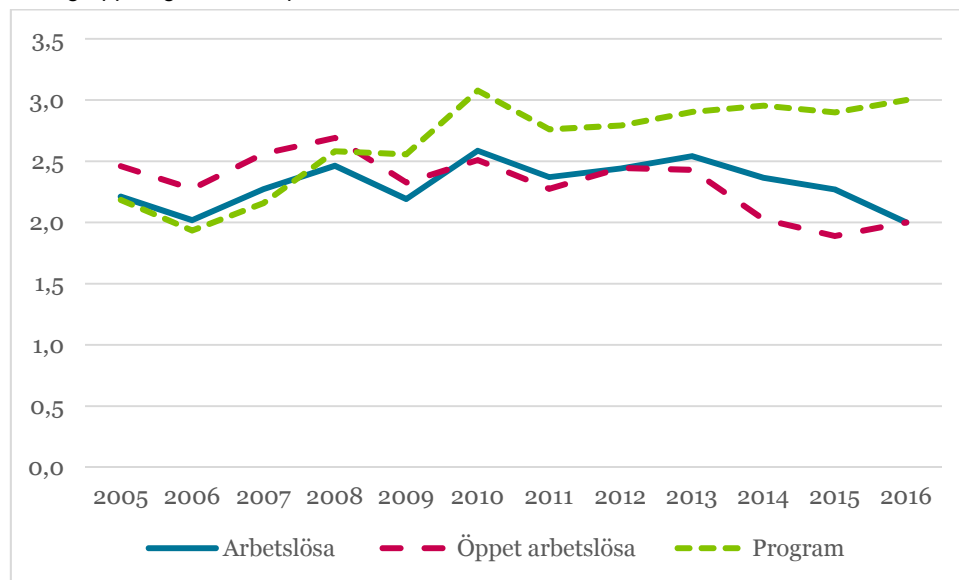
³⁹ De upphandlade arbetsförmedlingstjänsterna kan också nyttjas för deltagare utanför garantierna i de fall arbetsförmedlaren bedömer att deltagaren är i behov av detta.

⁴⁰ I vissa fall är diskussioner med arbetsgivare kring anställningsstöd respektive rekryteringsbehov överlappande. Subventionerade anställningar som exempelvis riktar sig till personer med funktionsnedsättningen är "riktiga" jobb men subventionen kompenserar för nedsättningen i arbetsförmågan och har därmed inget att göra med anställningsformen.

Arbetsförmedlingen har tillräcklig kunskap om den bransch arbetsgivaren verkar inom. 85 procent ansåg att Arbetsförmedlingen har tillräcklig kunskap om företaget, en ökning med cirka fem procentenheter sedan 2015.

I Arbetsförmedlingens sökandeundersökning ställs frågor om hur omfattande kontakterna varit mellan arbetsförmedlare och arbetssökande. Bland annat tillfrågas de arbetssökande om hur många gånger de haft kontakt med Arbetsförmedlingen (inklusive externa aktörer) under den senaste månaden. Den vanligaste kontaktformen är personliga besök följt av e-post och telefonsamtal. **Figur 2:1** visar antalet kontakter de senaste 30 dagarna sedan 2006. I genomsnitt hade de arbetslösa två kontakter per månad under 2016. Programdeltagare hade fler kontakter än öppet arbetslösa. Antal kontakter för programdeltagare har ökat under perioden medan det omvända gäller för de öppet arbetslösa. Under 2016 hade män fler kontakter med Arbetsförmedlingen än kvinnor (öppet arbetslösa män hade i genomsnitt 1,9 kontakter medan motsvarande för kvinnor var 1,7 kontakter per månad).

Figur 2:1 Antal kontakter per månad med Arbetsförmedlingen bland arbetssökande uppdelat på olika grupper, genomsnitt per år, 2005–2016.

Källa: Sökandeundersökningen, Arbetsförmedlingen.

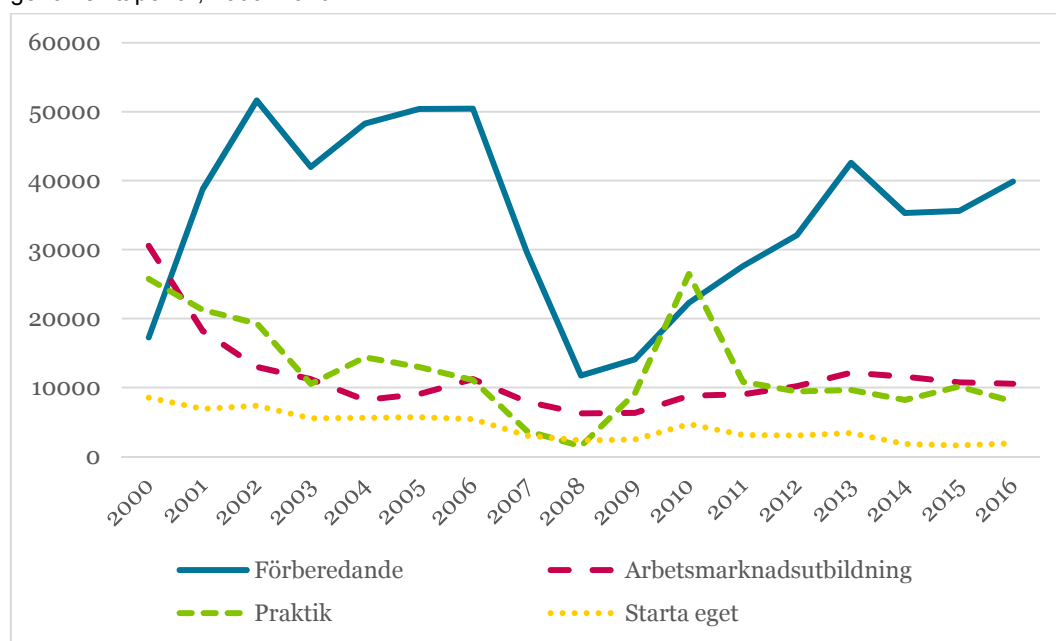
Enligt en särskild del av sökandeundersökningen riktad till nyanlända inom etableringsuppdraget har nyanlända kontakt med Arbetsförmedlingen i större utsträckning än arbetslösa generellt. Nyanlända har i genomsnitt knappt fyra kontakter per månad med Arbetsförmedlingen, en ökning jämfört med året innan då personer inom etableringen, i genomsnitt, hade drygt tre kontakter per månad med Arbetsförmedlingen.

3 Deltagande i insatser och program

Arbetsförmedlingen arbetar med olika typer av program och insatser för att få de arbetssökande i arbete. Genom att se till att de arbetssökandes kompetens motsvarar arbetsgivarnas krav kan Arbetsförmedlingen förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det uppnås bland annat genom att erbjuda arbetssökande det stöd som krävs för att de ska kunna delta eller stanna i arbetskraften.

Detta kapitel inleds med en genomgång av antalet deltagare i förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till näringsverksamhet. Därefter följer en kort redovisning av möjliga effekter av deltagande i arbetsmarknadspolitiska insatser och program. En beskrivning av Arbetsförmedlingens arbete med prioritering till program och med förberedande insatser samt arbete med insatser för särskilda grupper återfinns i avsnitt 3.2 till 3.4. I kapitel 4 redovisas sedan resultaten av de utvärderingar som Arbetsförmedlingen årligen gör av deltagande i praktik, arbetsmarknadsutbildning samt stöd till start av näringsverksamhet.

Figur 3:1 Antal inskrivna arbetssökande fördelade på förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Innan 2007 baseras statistiken på sökandekategori koder, från 2007 och framåt på beslut. Insatser inom UGA och JOB är fördelade på respektive insats. Insatser för ungdomar åren 2000 till 2008 i ungdomsgarantin och det kommunala ungdomsprogrammet har inte gått att dela upp.

Figur 3:1 visar antal deltagare i förberedande insatser, praktik, arbetsmarknadsutbildning och stöd till start av näringsverksamhet. Förberedande insatser riktar sig till arbetssökande som behöver förbereda sig för ett arbetsmarknadspolitiskt program, studier eller ett arbete. Praktik syftar till att ge den arbetssökande yrkesorientering eller praktisk erfarenhet av ett yrke för att kunna behålla och stärka sin kompetens. Arbetsmarknadsutbildning syftar förutom att underlätta för den arbetssökande att få ett arbete också till att lösa arbetsgivarnas rekryteringsproblem och att motverka brist på arbetskraft. Programmet är således ett viktigt verktyg för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Stöd till start av

näringsverksamhet innebär att arbetssökande som bedöms ha en lönsam affärsidé och förmåga att driva ett företag får aktivitetsstöd för att starta eget.

Figur 3:1 visar att antalet deltagare i förberedande insatser var ungefär 40 000 under 2016. Antalet deltagare i praktik har sedan 2011 varit mellan 8 000 och 10 000 per år. Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning har de senaste åren uppgått till cirka 10 000, medan stöd till start av näringsverksamhet successivt minskat sedan år 2000 från cirka 9 000 deltagare till knappt 2 000 under senare år. Mellan 2008 och 2015 deltog kvinnor i större utsträckning i praktik jämfört med män. För 2016 är andelen kvinnor i praktik ungefär 45 procent vilket motsvarar kvinnornas andel av de arbetslösa.

Män har under hela tidsperioden deltagit i arbetsmarknadsutbildning i högre utsträckning än kvinnor. Under 2016 utgjorde männen 64 procent av deltagarna. Andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildning har uppvisat en nedåtgående trend, trots en liten ökning år 2016. I början av perioden var nästan hälften av deltagarna kvinnor medan bara drygt en tredjedel av deltagarna var kvinnor 2016.

3.1 Möjliga effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser och program

Syftet med de arbetsmarknadspolitiska insatserna och programmen är att stärka de arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden och förbättra förutsättningarna att få ett arbete, deltagandet kan dock även få andra effekter. Undanträngningseffekter, inläsningseffekter, dödviktseffekter samt annonseringseffekter är exempel på effekter som kan uppstå.

Möjligheten till ekonomiskt stöd genom subventionerade anställningar kan innebära att en arbetsgivare anställer en person med subvention trots att den hade anställt någon även utan den möjligheten. Detta kallas undanträngning av osubventionerade anställningar och innebär inte nödvändigtvis ett problem om det innebär att personer som står längre ifrån arbetsmarknaden anställs.⁴¹ Det kan finnas anledning att öka vissa grupperns möjligheter att få ett arbete även om det sker på bekostnad av andra (starkare) grupperns möjligheter. Denna så kallade substitutionseffekt innebär att en person som kvalificerar sig för en subventionerad anställning anställs i stället för en person som inte uppfyller kraven för att få en subventionerad anställning.

Dödviktseffekter uppstår om arbetsgivaren anställer samma person med subvention som arbetsgivaren skulle ha anställt även utan subvention.

Andra negativa effekter som kan uppstå till följd av arbetsmarknadspolitiska insatser är inläsningseffekter. De uppstår om den arbetssökande minskar sina ansträngningar att hitta ett arbete under den tid som personen deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, till exempel en praktik. Samma effekt uppstår om Arbetsförmedlingen minskar sina ansträngningar att hitta ett arbete under programtiden. Inläsningseffekter kan leda till att den totala tiden i arbetslöshet förlängs. Risken är

⁴¹ Tidigare studier visar på en stor undanträngning av olika typer av subventionerade anställningar, se exempelvis Forslund och Vikström (2011).

särskilt stor för arbetssökande som står nära arbetsmarknaden och har goda chanser att få ett arbete.⁴²

Annonseringseffekter kan uppstå om deltagare ändrar sitt beteende inför en programanvisning eller en förväntan om ett framtida programdeltagande. Annonseringseffekter kan vara både positiva och negativa. Riktningen på annonseringseffekten beror på om den arbetssökande vill undvika programdeltagande eller tror sig ha nytta av programmet. De kan till exempel innebära att eventuella deltagare lämnar Arbetsförmedlingen då de inte vill delta i program. Det kan dock även hända att deltagarna minskar sina ansträngningar för att få ett arbete då de vill delta i program.

3.2 Prioritering till program

Arbetsförmedlingen ska förhindra långtidsarbetslöshet och behöver därför identifiera personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och har särskilda behov av stöd för att hitta ett arbete. Genom att erbjuda dessa arbetssökande arbetsmarknadspolitiska program kan arbetslöshetstiderna kortas. Nedan beskrivs i vilken grad Arbetsförmedlingen prioriterar arbetssökande, som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden, till program.

Figur 3:2 visar andelen arbetssökande som påbörjat ett program inom 90 dagar, uppdelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet. Risken för långtidsarbetslöshet har beräknats med hjälp av en statistisk modell där hänsyn tas till en mängd faktorer som visat sig ha betydelse för risken att bli långtidsarbetslös. Bland annat ingår tidigare arbetslöshet, utbildningsnivå, födelseland och eventuell funktionsnedsättning i modellen.⁴³ Den fjärdedel av de arbetssökande som har högst risk för långtidsarbetslöshet enligt modellen benämns ”högst risk” i figuren, fjärdedelen med näst högst risk benämns ”något lägre risk” och så vidare. Risken för långtidsarbetslöshet beräknas vid tidpunkten för inskrivning på Arbetsförmedlingen, därefter följs de arbetssökande upp under 90 dagar för att beräkna andelen som fått ett program.

Som framgår av **Figur 3:2** ökar andelen som får delta i program inom 90 dagar med den bedömda risken att bli långtidsarbetslös. I den grupp som har störst risk för långtidsarbetslöshet är andelen som fått påbörja ett program högst. Mellan 2014 och 2015 ökade andelen som fått en insats inom 90 dagar för samtliga grupper. År 2015 hade sex procent av dem med högst risk för långtidsarbetslöshet påbörjat ett program inom 90 dagar. År 2016 minskade andelarna något för alla grupper utom för gruppen med lägst risk för långtidsarbetslöshet.⁴⁴ Bland dem med högst risk fick knappt sex procent program tidigt medan motsvarande andel för dem med lägst risk var en procent. En tänkbar anledning till ökningen i gruppen med lägst bedömd risk är att

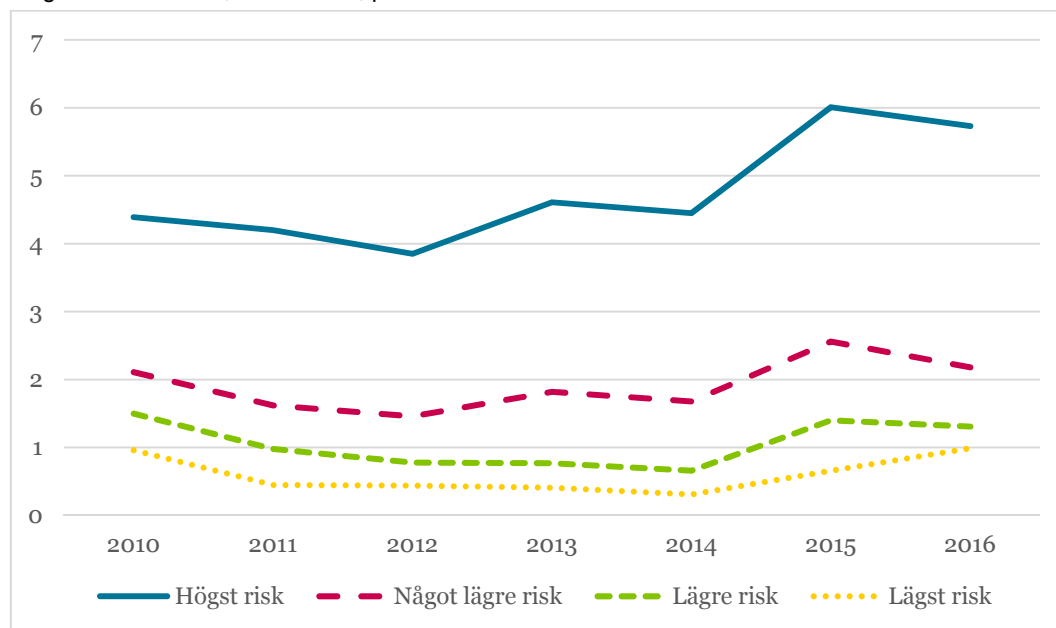
⁴² Se Calmfors m.fl. (2002) för en diskussion kring mekanismerna bakom inläsningseffekter.

⁴³ Den statistiska modellen är densamma som används för bedömningsstödet. Med långtidsarbetslöshet avses här arbetslöshet som varar i mer än sex månader. Analysen bygger på samtliga personer i åldern 25–64 år som skrevs in som arbetssökande på Arbetsförmedlingen under perioden januari–juni respektive år från och med 2010. Eftersom särskilda regler gäller för ungdomar under 25 år har dessa uteslutits.

⁴⁴ En möjlig förklaring är ändrat fokus på arbetsmarknadspolitiken. I regleringsbrevet från regeringen var det under 2015 större betoning på arbetsgivarsidan och att matchning ska förbättras. Tidigare var det mer fokus på långtidsarbetslöshet, därmed prioriterades främst behoven hos dem som löpte störst risk att bli långtidsarbetslösa. Med ökad fokus på matchnings- och arbetsgivarsidan läggs mer tid och resurser på dem som står närmare arbetsmarknaden.

arbetsförmedlare från och med hösten 2014 fick möjlighet att anvisa personer som står närmare arbetsmarknaden till arbetsmarknadsutbildning.

Figur 3:2 Andel nyinskrivna som påbörjat ett program inom 90 dagar fördelat på bedömd risk för långtidsarbetslöshet, 2010–2016, procent.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Analysen baseras på nyinskrivna under första halvåret respektive år.

Arai med flera (2016) har undersökt hur arbetsförmedlare prioriterat mellan olika arbetssökande när de fattat beslut om programdeltagande. Resultaten visar att det är möjligt att arbetsförmedlarna särbehandlar eller diskriminerar arbetssökande. Drygt 400 arbetsförmedlare deltog i ett experiment med syfte att undersöka hur arbetsförmedlare kopplar egenskaper till olika typer av utseenden. Resultaten visar att personer som uppfattas ha ett stereotypt svenskt utseende ses som mer ordentliga, mogna, trevliga, ambitiösa och bildade. I den andra delen av experimentet fick arbetsförmedlarna rekommendera en av två arbetssökande till en arbetsmarknadsutbildning. I experimentet prioriterade arbetsförmedlarna arbetssökande med utländsk brytning till program. Manliga arbetsförmedlare prioriterade dock i högre utsträckning arbetssökande som uppfattades ha ett stereotypt svenskt utseende till arbetsmarknadsutbildning. Detta gällde både i valet mellan två manliga arbetssökande och två kvinnliga arbetssökande.

Författarna tolkar resultaten i studien som en indikation på att manliga arbetsförmedlare diskriminerar när de rekommenderar arbetssökande till program. Författarna hittar inte någon annan förklaring till de manliga arbetsförmedlarnas beteende. Resultaten i studien är snarlika de som hittas i studier som mäter sannolikheten att bli kallad till arbetsintervju beroende på svenskklingande respektive arabisksklingande namn. Resultaten överensstämmer också med flertalet tidigare studier som visar att män är överrepresenterade bland de som har ett diskriminerande beteende.⁴⁵

Studiens resultat ger en tydlig signal om att arbetsförmedlare behöver ges ökad kunskap om förekomsten av stereotypa uppfattningar om vissa grupper av

⁴⁵ Fershtman och Gneezy (2001) och Ahmed (2009).

arbetssökande och hur detta kan påverka besluten de tar.⁴⁶ Arbetsförmedlingen arbetar med att lyfta in det här i kompetensutbildningen för arbetsförmedlare.

3.3 Förberedande insatser

Förberedande insatser riktar sig till arbetssökande som behöver förbereda sig för att kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, studier eller ett arbete. En del insatser handlar om att få in arbetssökande i det reguljära utbildningssystemet medan en del andra innehåller rehabilitering för till exempel personer med funktionsnedsättning.

I februari 2016 infördes en ny insats - kartläggning, vägledning och rehabilitering. Den ersatte de tre tidigare insatserna; aktiviteter inom ramen för vägledning och platsförmedling, fördjupad kartläggning och vägledning samt arbetslivsinriktad rehabilitering.⁴⁷ 2016 deltog, i genomsnitt, drygt 21 000 personer per månad i dessa insatser, en ökning med cirka 4 000 personer sedan året innan. Deltagarna var i lägre utsträckning unga jämfört med samtliga som deltog i program, medan fler var inrikes födda, kvinnor och personer med funktionsnedsättning.

Förberedande eller orienterande utbildningar avser bland annat studie- och yrkesorientering, kompetenskartläggning för att fastställa utbildningsplan inför arbetsmarknadsutbildning, yrkessvenska, validering, nivåtest samt grundläggande utbildningar som förberedelse inför programmet start av näringsverksamhet. Drygt 17 000 personer deltog per månad under 2016, en minskning med över 1 000 personer sedan 2015. Fler var utrikes födda, 25–44 år och hade högst förgymnasial utbildning jämfört med samtliga som deltog i program, färre hade en funktionsnedsättning.

Studiemotiverande kurser på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats riktad till arbetssökande som saknar slutbetyg från grundskolan eller gymnasiet. Syftet med insatsen är att motivera deltagarna att påbörja eller återgå till reguljär utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå. Kurserna kan vara av orienterande, repeterande eller motivationshöjande karaktär. Träning i studieteknik med inriktning på kärnämnen som samhällskunskap, svenska, engelska och matematik är centrala. En utvärdering för åren 2010–2012 visar att, för målgruppen 16–24 år, resulterade studiemotiverande kurser i att fler påbörjade en reguljär utbildning.⁴⁸ Skillnaden var omkring 20 procentenheter mellan deltagargruppen och jämförelsegruppen. Däremot var det en lägre andel av deltagarna som började arbeta, skillnaden mellan grupperna var ungefär 13 procentenheter. Kurserna motiverade följaktligen deltagarna till fortsatta studier snarare än att söka arbete. Effekterna vad gäller övergång till reguljär utbildning var lägre för unga personer med funktionsnedsättning och för personer som var födda utomlands.

Inom ramen för regeringens kunskapslyft har studiemöjligheterna för deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin utökats. Deltagarna har möjlighet till aktivitetsstöd för

⁴⁶ Se också Larsson (2015).

⁴⁷ Platsförmedlingsinsatser inom den tidigare insatsen aktiviteter inom ramen för vägledning och platsförmedling ingår inte i den nya insatsen. De tidigare togs bort för att minska antalet insatser som ingick i förberedande insatser. Den nya är en hopslagning av insatser som var mest lika varandra.

⁴⁸ Se Arbetsförmedlingen (2015a).

reguljära studier i högst sammanlagt tolv månader. Fler arbetslösa med högst förgymnasial utbildning ska med hjälp av insatsen övergå till reguljära studier.

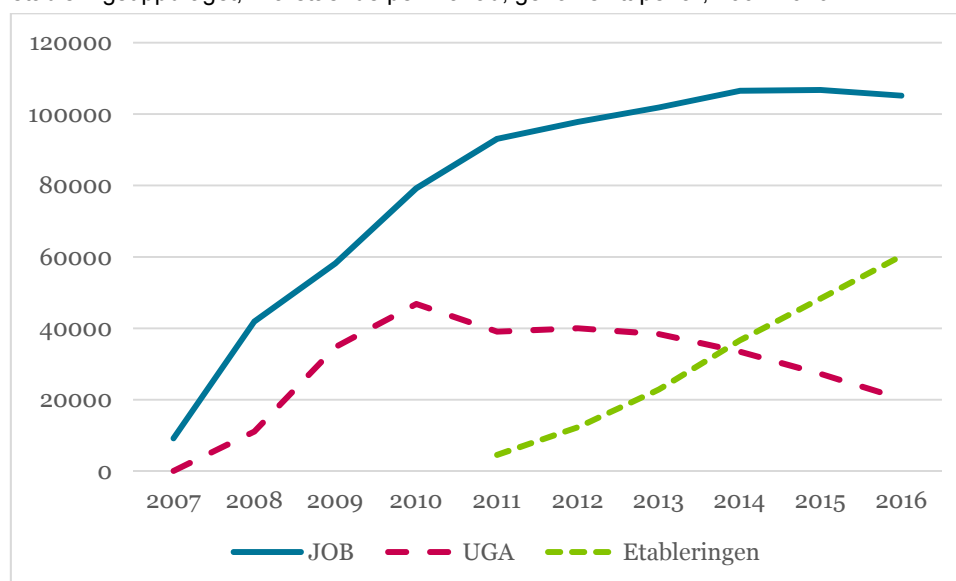
Utvärderingar av insatser inom det pågående kunskapslyftet finns ännu inte, men Stenberg och Westerlund (2015) har studerat kunskapslyftet från 1997. Studien jämför deltagare i arbetsmarknadsutbildning med deltagare i kommunal vuxenutbildning och följer löneutvecklingen fram till 2010. På kort sikt var inkomstutvecklingen mer positiv för dem som deltog i arbetsmarknadsutbildning, 5-7 år senare var dock inkomsterna desamma. På lång sikt skiljde sig resultaten åt mellan män och kvinnor i olika åldersgrupper. Exempelvis gynnades kvinnor med sedan tidigare kort utbildning av kunskapslyftet på lång sikt.

3.4 Insatser för särskilda grupper

Insatser för särskilda grupper omfattar insatser inom ramen för jobbgarantin för unga (UGA), jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) samt etableringsinsatser för nyanlända. Inledningsvis redovisas antalet deltagare i respektive insats därefter följer en närmare beskrivning av respektive insats. I avsnitt 3.4.3 återfinns även en beskrivning av utbildningskontrakt. Avslutningsvis redovisas resultaten från en randomiserad studie med syfte att hjälpa unga med nedsatt arbetsförmåga att närma sig arbetsmarknaden.

Figur 3:3 visar antalet deltagare inom UGA, JOB samt inom ramen för etableringsuppdraget. År 2010 var antalet deltagare i jobbgaranti för ungdomar (UGA) som högst, knappt 47 000, därefter har antalet minskat successivt till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget. I genomsnitt deltog drygt 20 000 per månad i UGA under 2016, varav cirka 40 procent var kvinnor. Detta var en minskning med i genomsnitt 7 000 deltagare från föregående år. Inom JOB deltog drygt 105 000 år 2016, en liten minskning sedan året innan. Deltagare i JOB står generellt sett längre ifrån arbetsmarknaden än deltagare i UGA och kan inte på samma sätt dra nytta av det förbättrade arbetsmarknadsläget. Antalet deltagare i etableringsuppdraget har ökat kraftigt sedan etableringsreformen infördes december 2010. Under 2011 var antalet deltagare i genomsnitt 5 000, fem år senare har antalet ökat till drygt 60 000.

Figur 3:3 Antal deltagare i jobbgaranti för unga (UGA), jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) och etableringsuppdraget, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2007-2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

3.4.1 Jobbgaranti för ungdomar och jobb- och utvecklingsgarantin

Ramprogrammen UGA och JOB infördes 2007. JOB är till för de som varit ifrån arbetsmarknaden en längre tid och syftet är att erbjuda individuellt anpassade insatser för att förkorta arbetslöshetstiden. UGA riktar sig till ungdomar som är eller riskerar att hamna i långvarig arbetslöshet. Syftet är att få ungdomar att påbörja arbete eller studier. Inom garantierna kan de arbetssökande delta i till exempel jobbsökaraktiviteter, förberedande insatser, arbetsträning, praktik, arbetsmarknadsutbildning och start av näringsverksamhet.

Eftersom i stort sett alla skrivs in i ramprogrammen efter en viss tid är det svårt att identifiera lämpliga jämförelsegrupper och därmed utvärdera insatserna. Deltagare i UGA har dock jämförts med något äldre personer som inte skrivits in i UGA. I Hall och Liljeberg (2011) studeras de ungdomar som skrevs in i UGA under 2008–2009. Här jämförs 24-åriga deltagare med 25-åringar, som är precis över åldersgränsen för att få delta i UGA och därmed omfattas av andra insatser. Resultaten visar att programmet hade en positiv effekt på deltagarnas sannolikhet att hitta ett arbete under 2008 men inte under 2009. Gerdes (2011) studerade de som skrevs in i programmet under 2008–2010 och fann att deltagargruppen lämnade Arbetsförmedlingen i något snabbare takt än personer i kontrollgruppen. Resultaten är dock känsliga för vid vilken tidpunkt efter programstart som mätningen sker. Antagligen påverkas effekten av programmet av konjunkturen och arbetsmarknadsläget. När konjunkturen vänder nedåt och det finns färre jobb att söka blir effekten sämre. Under 2009 deltog betydligt fler ungdomar i programmet till följd av det försämrade arbetsmarknadsläget. Detta kan ha medfört en försämring av kvaliteten på insatserna inom programmet. Båda studierna fann att jobbgaranti för ungdomar gav upphov till det som kallas för annonseringseffekter.⁴⁹ Det innebär att ungdomarna lämnade Arbetsförmedlingen i högre utsträckning precis innan

⁴⁹ Förekomsten av annonseringseffekter stämmer väl överens med resultaten i tidigare studier av insatser riktade mot ungdomar, se Carling och Larsson (2005) samt Forslund och Nordström Skans (2006).

programmet startar. De ungdomar som inte ville delta i programmet och hade möjlighet att studera eller ta ett arbete i stället gjorde det.

3.4.2 Etableringen av nyanlända

Arbetsförmedlingen har sedan december 2010 haft ett samordnande ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända grupper i Sverige. Etableringsuppdraget omfattar nyanlända som fått uppehållstillstånd som flykting eller annan skyddsbehövande, samt deras anhöriga.⁵⁰

Etableringsinsatserna pågår i upp till två år. Etableringssamtalen ska hållas så snabbt som möjligt efter att ett uppehållstillstånd beviljats och då görs en individuell bedömning av personens behov. Etableringsplanen som tas fram innehåller alltid sfi, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser som praktik, arbetsmarknadsutbildning och validering. Regeringen har aviserat en större förändring av etableringsuppdraget för att harmonisera uppdraget mer med regelverken för de arbetsmarknadspolitiska programmen. Etableringsinsatser kommer därmed att utgöra ett arbetsmarknadspolitiskt program från 2018.

I slutet av 2016 var cirka 70 000 inskrivna i etableringsuppdraget vilket var 16 000 fler än under samma period året innan. I juli 2017 hade antalet ökat till drygt 76 000. Den stora ökningen under 2016 var en följd av att rekordmånga sökte asyl i Sverige under 2015.⁵¹ I slutet av 2016 hade 48 procent av deltagarna i etableringsuppdraget högst grundskola, 22 procent hade gymnasieutbildning och 30 procent hade en eftergymnasial utbildning. Män utgjorde en majoritet av deltagarna med 58 procent. Detta speglar nästan könsfördelningen bland dem som fick uppehållstillstånd av asylskäl eller som anhörig under 2016 enligt Migrationsverkets statistik, 45 procent var kvinnor och 55 procent män.⁵² 74 procent av de inskrivna var under 40 år, 40 procent var i åldrarna 20 till 30 år. Bland de som avslutade sin etableringsplan under 2016 arbetade eller studerade 33 procent 90 dagar efter att de lämnat etableringsuppdraget. Dock är det betydligt fler män än kvinnor som arbetar eller studerar; 40 procent respektive 22 procent.⁵³

Arbetsförmedlingen (2017b) kartlägger olika aspekter av etableringsuppdraget och visar att den vanligaste insatsen bland deltagare i etableringsuppdraget under 2016 var förberedande utbildning med i genomsnitt 11 700 deltagare per månad.⁵⁴ Detta följdes av arbetspraktik, arbetsmarknadsutbildning och arbetsträning med handledare med mellan 1 400 och 1 500 deltagare per månad.

Några nyare satsningar för att snabbare få fler från etableringsuppdraget i arbete är snabbspår, 100-klubben, kompetenskartläggning för asylsökande och extratjänsterna (extratjänsterna beskrivs närmare i avsnitt 5.1).

⁵⁰ Anhöriga måste ha sökt uppehållstillstånd inom sex år från att deras anknytning först mottogs av en kommun. Den här sexårsregeln ändrades år 2013 under lagen 2012:1000 om ändring i lagen (SFS 2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Under den tidigare lagen 2010:197 hade två år varit det som gällde. För att delta i etableringsinsatser måste personen ha fyllt 20 år men inte 65, dock kan 18 och 19 åringar ingå i de fall de saknar föräldrar i Sverige.

⁵¹ Se Migrationsverket (2016). 163 000 personer sökte asyl i Sverige under 2015 enligt Migrationsverkets statistik, en fördubbling från året innan.

⁵² Om enbart asylsökande utan hänsyn till anhöriga räknas var det 38 procent kvinnor och 62 procent män som fick uppehållstillstånd.

⁵³ Se Arbetsförmedlingen (2016) för en mer utförlig diskussion om övergång till arbete och utbildning.

⁵⁴ Se Arbetsförmedlingen (2017b) för en utförlig diskussion om informationen som tas upp i detta stycke.

Snabbspår, som infördes 2015, är en kedja av insatser, exempelvis validering, praktik, språkträning och utbildning, för att snabbt få nyanlända med kompetens inom bristyrke i arbete. Snabbspåren planeras gemensamt mellan arbetsmarknadens parter, Arbetsförmedlingen samt andra berörda myndigheter och utbildningsanordnare. Idag omfattas 14 yrken. Totalt deltog 2 800 personer i snabbspåren under 2016. Vanligast har snabbspåren för lärare och förskolelärare, legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården samt samhällsvetare (inklusive ekonomer och jurister) varit.

100-klubben introducerades i oktober 2015 och är en insats som ger företag som kan tänka sig anställa 100 nyanlända särskild service från Arbetsförmedlingen för att lösa företagets specifika behov.⁵⁵ Antalet deltagare per månad har ökat sedan starten av 100-klubben i oktober 2015, från knappt 100 till omkring 450 deltagare. Majoriteten av arbetsgivarna uppger att 100-klubben har bidragit till att de har tagit emot fler personer än de annars skulle ha gjort. Att det har funnits en samordnande roll på nationell nivå, såväl på Arbetsförmedlingen som hos arbetsgivarna, har varit en framgångsfaktor.

Kompetenskartläggningen för asylsökande påbörjades under första halvåret 2017. Insatsen kommer bestå av ett digitalt verktyg där personer redan under asylprocessen och i väntan på besked om uppehållstillstånd kan få sina kompetenser kartlagda. Verket är en digital applikation i vilken asylsökande kan registrera sig och ange utbildning och yrkeserfarenheter. Syftet är att underlätta matchning av asylsökande mot arbetsmarknaden. I början av juli 2017 hade 4 400 personer publicerat en profil på Jobskills.se.

Satsningarnas fokus på snabbt inträde på arbetsmarknaden blir speciellt viktigt i kontexten av den nya asyllagen med tillfälliga uppehållstillstånd, då möjligheten att få stanna i Sverige är beroende av att den arbetssökande har arbete.⁵⁶ Syftet med de tillfälliga uppehållstillstånden är bland annat att stärka incitamenten till arbete och incitamenten att delta i arbetsförberedande aktiviteter för att därigenom stärka individernas ställning på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har dock i en tidigare rapport framför att den nya lagen riskerar att försvåra etableringen på arbetsmarknaden, då den korta tiden i sig gör språkinläring och andra nödvändiga investeringar i humankapital betydligt svårare.⁵⁷

Andersson Joona m.fl. (2015, 2017) har i två studier utvärderat etableringsreformen. De jämför utfallen hos personer som skrevs in och påbörjade etableringsinsatser under perioden 1 dec 2010 till 31 dec 2011 med de som påbörjade kommunala introduktionsprogram 1 jan 2010 till 30 nov 2010.⁵⁸ Den första studien undersöker utfallen ett år efter beviljat uppehållstillstånd, den andra, två till tre år efter. Den

⁵⁵ De arbetssökande kan inom ramen för 100-klubben delta i exempelvis snabbspår, yrkeskompetensbedömning, arbetsmarknadsutbildning, validering av kunskap, instegsjobb, nystartsjobb, arbetspraktik och arbetsträning med handledare.

⁵⁶ Den som bedöms vara flykting eller ha annat skyddsbehov får ett uppehållstillstånd som gäller i tre år respektive 13 månader. Möjlighet till förlängning finns om skyddsbehov kvarstår när uppehållstillståndet går ut. Om personen har ett osubventionerat arbete vid periodens slut kan permanent uppehållstillstånd beviljas. Särskilda regler gäller för ensamkommande barn och familjer med barn under 18 år (SFS 2016:752).

⁵⁷ Se Arbetsförmedlingen (2017a) för en utförligare diskussion om utmaningarna som de tillfälliga uppehållstillstånden medför. Se även Dustmann m.fl. (2016) som identifierar långa handläggningstider för asylsökanden och mottagarländerns obeslutsamhet om huruvida permanent uppehållstillstånd ska ges som hämmande faktorer för framgångsrik integration på arbetsmarknaden. Se även Adda m.fl. (2015) för en diskussion om hur flyktingars förväntade vistelsetid påverkar beslut om investering i humankapital.

⁵⁸ De första som omfattades av etableringsreformen jämförs med de sista som omfattades av det tidigare systemet.

första finner inga effekter på sysselsättning och löneinkomster. Resultaten från den andra studien visar en liten positiv och statistiskt signifikant effekt på de nyanländas sannolikhet att vara sysselsatta och en större effekt på deras löneinkomster jämfört med deltagarna i de kommunala programmen. Enligt utvärderingen medförde reformen att sysselsättningen efter två år var knappt sex procent högre och efter tre år drygt sju procent högre för de som deltagit i etableringsinsatser. När det gäller löneinkomster hade de deltagare i etableringsåtgärder som var sysselsatta cirka 20 procent högre löneinkomster efter två år och cirka 22 procent högre efter tre år jämfört med de som gått de kommunala introduktionsprogrammen. Studien visar också att arbetsmarknadsläget i boendekommunen var viktigt för de nyanländas möjligheter till sysselsättning och att variationen var stor mellan kommunerna i detta avseende samt att utfallet var sämre för kvinnor än för män.

Det är få studier som har utvärderat effekterna av Arbetsförmedlingens insatser för nyanlända inom etableringen, men det finns ett flertal studier som studerar Arbetsförmedlingens ordinarie utbud av insatser och program och hur de bidrar till att utrikes födda snabbare kommer i arbete.⁵⁹

Fullföljd språkundervisning är viktig för en framgångsrik etablering på arbetsmarknaden. Enligt Universitets- och högskolerådet (2014) skulle arbetsgivare anställa fler utländska akademiker om de hade bättre kunskaper i svenska. Rooth och Åslund (2006) uppger att språksvårigheter är en av de främsta orsakerna som arbetsgivare i Sverige anger för att inte kunna anställa utrikes födda. Goda språkkunskaper krävs även för okvalificerade arbeten.⁶⁰ Riksrevisionen (2015b) visade att just målgruppsanpassning av svenskundervisning till akademiker och olika yrkesinriktningar gav positiva resultat. Sfi-utbildning med yrkesinriktning ledde exempelvis till att 80 procent av eleverna kunde försörja sig själva inom ett till två år. Även sfi riktade till analfabeter och korttidsutbildade ledde till betydligt kortare tid till godkänt sfi-resultat. Riksrevisionen menade att det är problematiskt att inte alla kommuner har resurser för att kunna tillhandahålla målgruppsanpassad undervisning. Granskningen betonade även att sfi-undervisning måste kombineras med andra insatser och/eller Komvux-utbildning.

Jobbcoachning har visat sig leda till bättre resultat för nyanlända. Andersson Joona och Nekby (2012) undersöker effekterna av ökad handläggartäthet för nyanlända. De studerar effekterna av ett pilotförsök år 2006 där tre län erbjöd intensiv coachning. Deltagare i nio kommuner randomiserades till en behandlingsgrupp där deltagare fick ta del av intensifierad coachning eller en kontrollgrupp där deltagare fick ta del av ordinarie insatser. De finner en positiv effekt på sannolikheten att få ett osubventionerat arbete för nyanlända män. Även Liljeberg m.fl. (2012b) finner positiva effekter på sannolikheten att hitta ett osubventionerat arbete, men resultaten gällde även sökande utanför etableringen.

Delander med flera (2015) undersöker effekter av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors försöksverksamhet med yrkesinriktat mentorskap för nyanlända. På fem orter i Sverige bedrev nio olika organisationer matchning av deltagare med mentorer utifrån yrke, utbildning och erfarenhet under 2010-2012.

⁵⁹ Se Arbetsförmedlingen (2017b) för en utförligare genomgång av utvärderingarna som diskuteras i det här avsnittet och om Etableringsuppdraget som helhet.

⁶⁰ OECD (2016).

Studien finner att deltagare varken hade osubventionerat arbete eller gick till utbildning i större utsträckning än kontrollgruppen. Manliga deltagare hade dock 15 procents större sannolikhet att ha en årsinkomst som översteg 42 800 kronor, vilket tolkades som ett tecken på ett närmande till arbetsmarknaden. Åtgärden visade sig inte ha några positiva effekter för kvinnor. Författarna tror att det beror på inläsningseffekter, kvinnorna påbörjade i högre utsträckning andra insatser istället för att gå till osubventionerat arbete efter mentorprojektets slut.

Arbetspraktik och subventionerade anställningar har visat sig ha positiva effekter. Forslund med flera (2013) skattar effekter på personer i åldrarna 20-60 som deltog i arbetspraktik mellan 1999 och 2006. Studien matchar deltagare till en kontrollgrupp med så lika egenskaper som möjligt. Arbetspraktik hade små men positiva effekter för nyanlända. Tiden till arbete minskade med drygt sex procent för alla deltagare och för gruppen utomnordiskt födda. I Johansson och Åslund (2011) utvärderar SIN-försöket (Arbetsplatsintroduktion för vissa nyanlända) som fanns i 20 kommuner under åren 2003-2006. Personer över 20 år som bedömdes klara för arbetsmarknaden kunde få en praktikplats och hjälp med orientering på arbetsplatsen av en handläggare. Studien jämför utfallen i SIN-kommunerna med dem i närliggande kommuner inom samma lokala arbetsmarknad. Resultaten visar att fler fick praktik och arbete.

Riksrevisionen (2013) har granskat övergången till osubventionerat arbete efter subventionerade anställningar. De konstaterar att det är svårt att mäta faktiska effekter då nystartsjobben och instegsjobben genomfördes universellt och vid en enda tidpunkt, något som gör det svårt att jämföra med en kontrollgrupp. Istället använde de sig av enkäter till både arbetsgivare och arbetstagare. Slutsatsen var att det uppstår kedjeeffekter; instegsjobb ökar sannolikheten att få nystartsjobb och nystartsjobb ökar sannolikheten att få ett osubventionerat arbete.⁶¹ Liljeberg med flera (2012b) studerar effekter av nystartsjobben. De finner att arbetslöshetstiderna kortas generellt, även bland utrikes födda. Det bör noteras att studien uppskattar att 63 procent av alla nystartsjobb har trängt undan ordinarie arbetstillfällen.

Utbildningar eller tidigare arbetslivserfarenhet kan ha olika grad av överförbarhet beroende på hur mycket de efterfrågas av arbetsgivare (Rooth och Åslund 2006). En frisörutbildning från hemlandet tappar till exempel inte lika mycket i värde i destinationslandet som en juristutbildning. Inkomstskillnader mellan inrikes- och utrikes födda har visat sig vara större i yrken där överförbarheten är låg jämfört med yrken där överförbarheten är hög och där kriterierna för validering och komplettering är tydliga. Universitets- och högskolerådet har utvärderat effekten av utlåtanden avseende utländsk högskoleutbildning. Enligt utvärderingen hjälper bedömningar av utländska högskoleutbildningar utländska akademiker att snabbare få arbete i Sverige.⁶² Nio procent fler fick jobb efter ett år om de hade ett utlåtande. Elva procent fler fick anställning efter tre år. Riksrevisionen (2015b) pekade också på validering som en åtgärd med stor potential. Granskningen kommer fram till att validering fungerar inom vissa branscher men att det finns brister i upphandling, genomförande och uppföljning. De pekar på att det även här är svårt att mäta faktiska effekter.

⁶¹ Studien diskuterar även att nystartsjobb undantränger instegsjobb. Skillnaden på subventionsnivån är liten, samtidigt som instegsjobben kopplas till faktorer såsom högre administrativa kostnader och krav på att arbetstagaren ska kunna läsa sfi parallellt. Se även Arbetsförmedlingen (2017b).

⁶² Se Universitets- och högskolerådet (2014). Effekter av utlåtandet över utländsk högskoleutbildning.

Vidare är det endast tolv procent av alla valideringar som görs för kvinnor och då mest inom vård och omsorg. Rapporten innehöll ett förslag om att utöka de branscher för vilka validering kan utföras.

En mindre framgångsrik insats för nyanlända är arbetsmarknadsutbildning. Riksrevisionen (2015b) visade att det är få som överhuvudtaget får gå utbildningarna eftersom de ofta kräver förkunskaper som nyanlända saknar, exempelvis språkkunskaper och tidigare utbildning. Gerdes (2014) studerade övergången till arbete och fann inga effekter för gruppen under 2010-2012. Studien lyfte det faktum att övergång till arbete kan vara ett problematiskt mått för de som står långt från arbetsmarknaden och föreslår istället att progression, ett närmande till arbetsmarknaden, studeras i större utsträckning.

3.4.3 Utbildningskontrakt

Utbildningskontrakt är en ny arbetsmarknadspolitisk insats som infördes i augusti 2015 för att minska ungdomsarbetslösheten. Den är en del av regeringens kunskapslyft.⁶³ Syftet med insatsen är att ungdomar som fyllt 20 men inte 25 år utan fullständig gymnasieutbildning ska påbörja eller återgå till studier för att få en gymnasieexamen. Utbildningskontraktet är en överenskommelse mellan Arbetsförmedlingen, kommunen och individen. Under 2016 var antalet deltagare i genomsnitt 1 200 per månad.⁶⁴

3.4.4 Utvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning

För unga som, under minst ett år, inte har möjlighet att arbeta heltid på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning kan Försäkringskassan fatta beslut om rätt till aktivitetsersättning. Ersättningen kan beviljas personer i åldern 19-30 år och beviljas för som längst tre år i taget. Antalet unga med aktivitetsersättning har ökat de senaste åren. År 2016 uppbar över 30 000 unga personer aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga och endast ett fåtal lämnade ersättningen för att arbeta eller studera. Majoriteten, cirka 80 procent av dem som beviljats ersättningen, har en psykiatrisk diagnos som exempelvis autism eller ADHD. Trots gruppens storlek saknas kunskap om vilka insatser och metoder som bäst hjälper dessa unga att etablera sig i arbetslivet. Mot denna bakgrund fick Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i uppdrag av regeringen att utvärdera effekterna av insatser riktade till gruppen unga med aktivitetsersättning, i termer av utfall till arbete.

Inom ramen för utvärderingen randomiserades individerna till ett av följande tre alternativ: aktiva rehabiliteringsinsatser inom ramen för det förstärkta samarbetet, supported employment vilket innebär arbetsträning genom särskilt introduktions- och uppföljningsstöd på en arbetsplats samt en kombination av åtgärder inom det förstärkta samarbetet och individuellt stöd på individens uppdrag av ett personligt ombud. För en utförligare beskrivning av de olika alternativen och resultaten av utvärderingen hänvisas till Arbetsförmedlingen 2017d.

Slutsatserna från utvärderingen är att ungdomar som står långt ifrån arbetslivet kan och vill komma ut i arbete och att personalintensivt stöd med tidig och tydlig

⁶³ Regeringen lanserade 2015 ett nytt kunskapslyft för att ge fler chans att utbilda sig för att kunna få ett jobb, omskola sig till ett nytt yrke eller vidareutbilda sig. Kunskapslyftet innebär att antalet studieplatser inom vuxenutbildning, folkbildning och yrkeshögskolan har ökat.

⁶⁴ Första halvåret 740 deltagare, andra halvåret 1 700 deltagare.

inriktning mot arbete enligt modellen för supported employment är den bästa vägen dit.

4 Arbetsförmedlingens utvärderingar

Detta kapitel innehåller resultaten av de utvärderingar som Arbetsförmedlingen årligen gör av deltagande i praktik, arbetsmarknadsutbildning samt stöd till start av näringsverksamhet.⁶⁵ I utvärderingarna inkluderas personer som inte tidigare deltagit i program för att kunna separera effekten av att delta i det aktuella programmet från deltagande i andra program.⁶⁶ Detta innebär att resultaten inte är representativa för samtliga deltagare i Arbetsförmedlingens program. Vikström (2015) studerar deltagande i sekvenser av program mellan 1999 och 2006 och drar slutsatsen att effekten för första- och andragångsdeltagare är mycket olika. Ett första deltagande i arbetspraktik respektive arbetsmarknadsutbildning ledde till kortare tid i arbetslöshet. Ytterligare arbetspraktik respektive arbetsmarknadsutbildning ledde dock till längre tid i arbetslöshet. Detta resultat tyder på att de effekter Arbetsförmedlingen redovisar årligen skulle vara lägre om även andragångsdeltagare i program inkluderades. Ett undantag enligt Vikström är deltagande i arbetspraktik relativt snart efter en arbetsmarknadsutbildning som kan leda till kortare tid i arbetslöshet. Arbetsmarknadsutbildning följt av praktik gör att den arbetssökande skaffar sig erfarenhet inom yrket direkt efter utbildningen vilket kan leda till en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

4.1 Praktik

Arbetsförmedlingens praktikprogram består av arbetspraktik och yrkeskompetensbedömning. Yrkeskompetensbedömning syftar till att ge arbetsgivare möjlighet att prova ny arbetskraft och samtidigt bedöma den arbetssökandes kompetens och utbildning i upp till tre veckor. Arbetspraktik syftar till att ge den arbetssökande yrkesorientering eller praktisk erfarenhet av ett yrke för att kunna behålla och stärka sin yrkeskompetens. Arbetssökande kan få praktik i upp till sex månader. Bland deltagarna var drygt 50 procent kvinnor. Andelen med funktionsnedsättning minskade något jämfört med tidigare år. Antalet deltagare var ungefär lika stort 2015 som föregående år.

I **Figur 4:1** visas effekten av arbetspraktik som skillnaden mellan deltagargrupp och jämförelsegrupp i andelen som har arbete ett år efter programstart. Eftersom effekterna mäts ett år efter programstart finns resultat nu för deltagare under 2015. Det är viktigt att komma ihåg att endast personer som inte tidigare deltagit i program inkluderas i utvärderingen för att kunna separera effekten av att delta i det aktuella programmet från deltagande i andra program.

För osubventionerat arbete var de skattade effekterna av arbetspraktik små i början av 2000-talet. Därefter ökade effekterna under en rad år fram till 2007. För arbetssökande som påbörjade arbetspraktik 2007 och 2008 uppgick de skattade effekterna till omkring sex, sju procentenheter. Det betyder att sex, sju procentenheter fler av de som deltagit i arbetspraktik fick ett osubventionerat arbete

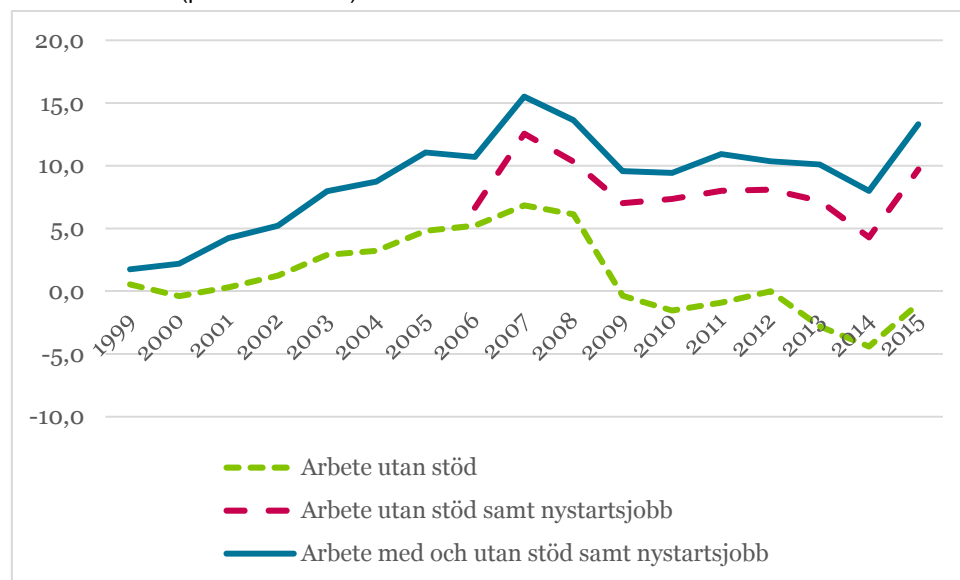
⁶⁵ Se Gartell m.fl. (2013) för en utförlig beskrivning av hur effekterna av programmen har beräknats.

⁶⁶ Restriktionen innebär att deltagande i program inom garantierna inte ingår i Arbetsförmedlingens årliga utvärderingar.

jämfört med de som inte deltagit i arbetspraktik. Att arbetspraktik har uppvisat små men positiva effekter stämmer väl överens med resultaten från tidigare studier.⁶⁷

Under perioden 2009–2015 har andelen som fått ett osubventionerat arbete ett år efter programstart varit något lägre för de som deltagit i arbetspraktik jämfört med de som inte deltagit i arbetspraktik. Utvecklingen tycks dock ha stabiliserats något under 2015.

Figur 4:1 Effekter av arbetspraktik. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter).

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd).

Figuren visar vidare att effekten av arbetspraktik blir högre om även nystartsjobb räknas som ett positiv utfall. Andelen som fått ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb var högre bland de som deltagit i arbetspraktik än bland de personer som ingick i jämförelsegruppen. Under 2007–2008 fick drygt tio procentenheter fler av programdeltagarna ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb, och under 2009–2013 var det omkring sju till åtta procentenheter fler därefter minskade andelen. 2014 sjönk effekten till fyra procentenheter, en viss återhämtning har skett under 2015 och resultaten visar att drygt nio procentenheter fler av programdeltagarna fått ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb. När även andra subventionerade anställningar inkluderas, förutom nystartsjobb, ökar effekten av arbetspraktik ytterligare några procentenheter.

Sammanfattningsvis har praktikdeltagarna fått framför allt nystartsjobb men även andra subventionerade arbeten i större utsträckning än de personer som inte deltagit i arbetspraktik. Det är möjligt att nystartsjobben har trängt undan osubventionerade arbeten. De som fått ett nystartsjobb skulle kanske ha fått ett osubventionerat arbete om inte nystartsjobben funnits. Att praktikdeltagarna fått subventionerade anställningar i större utsträckning än jämförelsegruppen behöver inte betyda att det var praktiken i sig som ledde till en anställning. Anställningen kan vara ett resultat av

⁶⁷ Se Riksrevisionen (2010) för en genomgång av tidigare svenska och internationella studier och Forslund m.fl. (2013).

utökade förmedlingsinsatser från Arbetsförmedlingens sida. Eftersom arbetspraktik sker på en arbetsplats har Arbetsförmedlingen bättre möjligheter att informera både arbetsgivaren och den arbetssökande om möjligheterna till subventionerade anställningar när arbetspraktiken upphör.

4.2 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning är en yrkesinriktad utbildning som syftar till att öka de arbetssökandes möjligheter att få ett arbete samt att underlätta för arbetsgivarna att få arbetskraft med lämplig kompetens. Utbildningen varar normalt som längst sex månader, men undantag får göras om det krävs för att individen ska uppnå syftet med utbildningen. Under de senaste åren har utbildningar inom transport, hantverksarbete inom tillverkning, kundservice, kontor/lager samt vård och omsorg varit vanligast. Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning var ungefär lika stort 2015 som föregående år.

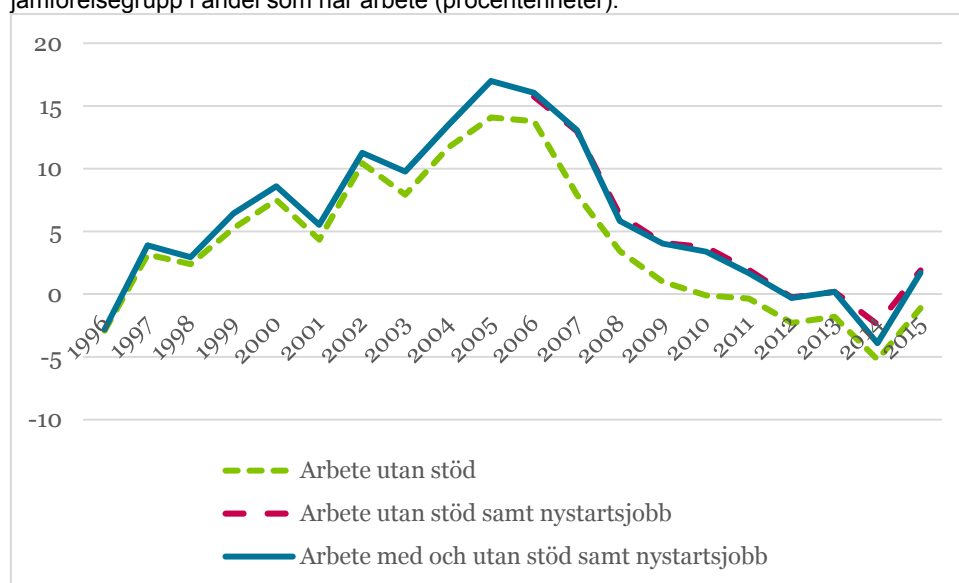
Under 2017 har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag av regeringen att särskilt redovisa bättre resultat i övergången till arbete efter avslutad utbildning. För att arbetsmarknadsutbildningen ska uppnå sitt syfte, att underlätta för den arbetssökande att få ett arbete och att motverka brist på arbetskraft, behöver effekten av programmet öka. Viktigt är då att bättre anpassa utbildningarna till arbetsgivarnas behov och att endast de arbetssökande som faktiskt kan bli mer anställningsbara efter genomförd utbildning får delta. Arbetsförmedlingens uppdrag har utvidgats och utbildning har fått en större roll i arbetsmarknadspolitiken (Arbetsmarknadsdepartementet 2016). Arbetsförmedlingen har med utgångspunkt i det nya uppdraget tagit fram en strategi för matchning till jobb genom utbildning. För att förbättra resultatet och skapa förutsättningar för ett bättre samarbete mellan Arbetsförmedlingen och arbetsgivare är det nödvändigt att arbetsgivare som har svårt att hitta rätt kompetens ges goda möjligheter att påverka arbetsmarknadsutbildningarna. Därför har Arbetsförmedlingen ändrat upphandlingsförfarandet och avtalen är nu bredare och mer flexibla. Riksrevisionen (2015a) pekade på avsaknaden av ett regionalt arbetsmarknadsperspektiv i upphandlingen av arbetsmarknadsutbildning. Detta har medfört att regionerna nu är mer involverade i behovsanalysen.

I **Figur 4:2** visas effekterna av arbetsmarknadsutbildning till och med 2015. Att delta i arbetsmarknadsutbildning ökade möjligheterna att få ett osubventionerat arbete fram till 2008. Därefter har effekterna av programmet, i termer av möjligheten att få ett osubventionerat arbete, varit små och under senare år obefintliga eller till och med negativa. Under 2015 tycks resultaten ha stabiliserats något och effekterna är något mindre negativa än under de senaste åren. Det är viktigt att komma ihåg att endast personer som inte tidigare deltagit i program inkluderas i utvärderingen för att kunna separera effekten av att delta i det aktuella programmet från deltagande i andra program.

Programeffekterna för arbetsmarknadsutbildning uppvisar samma mönster som effekterna av arbetspraktik, även om nivåerna skiljer sig åt. Resultaten stämmer väl överens med resultaten från tidigare studier.⁶⁸

När subventionerade arbeten inkluderas blir effekten av programmet något högre än för enbart osubventionerade arbeten. Sedan nystartsjobben infördes 2007 utgör dessa skillnaden i effekt. För åren 2012–2014 bidrar dock inte inkludandet av subventionerade arbeten till att effekten av arbetsmarknadsutbildningen blir positiv. För år 2014 är den till och med negativ även om den negativa utvecklingen stabiliserats något det senaste året. Under 2015 tycks utvecklingen ha vänt och effekterna av arbetsmarknadsutbildning är svagt positiva då nystartsjobb och andra subventionerade anställningar inkluderas.

Figur 4:2 Effekter av arbetsmarknadsutbildning. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter).

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd).

Arbetsförmedlingen ska bidra till att bryta könsuppdelningen på arbetsmarknaden, bredda kvinnors och mäns utbildnings- och yrkesval samt medverka till ökad mångfald i arbetslivet. Trots det deltar män i arbetsmarknadsutbildning i betydligt större utsträckning än kvinnor. Könsfördelningen inom utbildningarna avspeglar till stor del kvinnors och mäns traditionella yrkes- och utbildningsval. Separata effektskattningar för kvinnor och män visar att det inte är någon större skillnad mellan könen med undantag för åren 2012 och 2013. För kvinnor är effekten av arbetsmarknadsutbildning mer negativ dessa år.

Det finns flera tänkbara anledningar till det senaste årets mer positiva utveckling. En anledning är möjligheten att anvisa personer som står längre från arbetsmarknaden till andra arbetsmarknadspolitiska program innan de deltar i arbetsmarknadsutbildning. Detta innebär att de personer som omfattas av utvärderingen är de som står närmare arbetsmarknaden vilket bidrar till de positiva resultaten. Tidigare fanns en strikt begränsning i meningen att endast personer som

⁶⁸ Okeke (2005) och de Luna m.fl. (2008) har studerat effekterna av arbetsmarknadsutbildning åren 2003 respektive 2002–2004.

bedömdes står långt från arbetsmarknaden skulle få anvisas till Arbetsförmedlingens olika program, inklusive arbetsmarknadsutbildning. Sedan hösten 2014 finns även möjlighet att anvisa personer som står närmare arbetsmarknaden till arbetsmarknadsutbildning, vilket ytterligare kan ha bidragit till den förändrade sökandesammansättningen och den positiva utvecklingen för deltagare som började arbetsmarknadsutbildning 2015. Ytterligare en anledning kan vara det faktum att Arbetsförmedlingen tidigare haft ett uppdrag att särskilt bereda plats för personer inom etableringsuppdraget inom arbetsmarknadsutbildningen vilket innebär att personer som inte var tillräckligt förberedda för att tillgodogöra sig utbildningen deltog. Genom att studera deltagarsammansättningen 2014 och 2015 så framkommer att något färre personer med högst förgymnasial utbildning anvisats till arbetsmarknadsutbildning, detta gäller även personer som har icke-nordisk bakgrund (vilket i regel innebär personer med utomeuropeisk bakgrund), samt personer med funktionsnedsättning.

I en fördjupad analys från IFAU av de minskade effekterna av arbetsmarknadsutbildning konstateras att det särskilt är för utomeuropeiskt födda personer som effekterna varit sämre under senare år.⁶⁹ Liljeberg (2016) studerar effekterna av arbetsmarknadsutbildning på olika deltagargrupper under 1999-2013 och finner att deltagarsammansättningen har förändrats, men att det inte förklarar hela försämringen i utfall som har skett på senare år. Studien finner att det senare i den studerade perioden tar längre tid att få arbete efter en arbetsmarknadsutbildning, men att andelen som får arbete på lite längre sikt är högre för deltagare än icke-deltagare. Studien menar dock att de positiva effekterna har minskat för alla deltagargrupper och yrkesinriktningar, även om minskningen har varit olika stor för olika grupper. Möjliga förklaringar som författaren diskuterar men inte kan observera i studien är förändring i kvalitet alternativt brist på anpassning till rådande arbetsmarknadsbehov, konjunktur och förändrade arbetssätt hos arbetsförmedlare på grund av ändringar i direktiv och fokus.

4.3 Stöd till start av näringsverksamhet

Stöd till start av näringsverksamhet innebär att arbetssökande som startar ett företag får aktivitetsstöd, vanligtvis under högst sex månader.⁷⁰ Stödet lämnas endast till de som bedöms ha en lönsam affärsidé och förmåga att driva ett företag. Deltagarna utgör därmed en starkt selekterad grupp. Fler män än kvinnor får stöd och utbildningsnivån bland de sökande som får stöd till start av näringsverksamhet är hög. Andelen utrikesfödda har ökat under senare år och var 2015 cirka 20 procent. Personer med funktionsnedsättning kan få särskilt stöd till start av näringsverksamhet och 2015 uppgick andelen med funktionsnedsättning till cirka 10 procent av dem som fick stöd till start av näringsverksamhet.

Antalet deltagare har varierat under åren men minskat trendmässigt under 2000-talet. 2015 var antalet deltagare drygt 1 000.

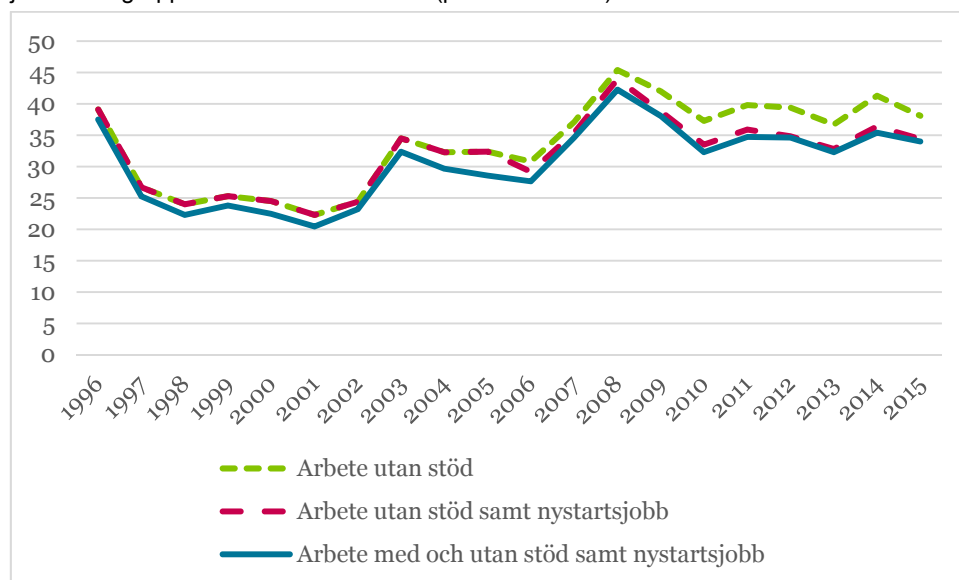
Sysselsättningseffekten av programmet är störst för osubventionerade arbeten och något lägre när även subventionerade anställningar inkluderas (**Figur 4:3**). Detta är

⁶⁹ Arbetsförmedlingen (2014).

⁷⁰ Aktivitetsstödet motsvarar arbetslöshetsersättningen, dock minst 365 kronor per dag för heltid, och ges till den som är arbetslös eller som riskerar att bli arbetslös. Personen måste ha fyllt 18 år.

på grund av att subventionerande anställningar inte kan ges till personer som driver eget företag. Det är viktigt att komma ihåg att endast personer som inte tidigare deltagit i program inkluderas i utvärderingen för att kunna separera effekten av att delta i det aktuella programmet från deltagande i andra program.

Figur 4:3 Effekter av start av näringsverksamhet. Skillnad mellan programdeltagare och jämförelsegrupp i andel som har arbete (procentenheter).

Källa: Arbetsförmedlingen.

Not: Skillnaden i andelen som har arbete visas för osubventionerat arbete, för osubventionerat arbete och nystartsjobb samt för arbete totalt (osubventionerat, nystartsjobb eller arbete med stöd).

Under de senaste åren har effekterna för osubventionerade arbeten uppgått till ungefär 40 procentenheter, en viss minskning har skett under 2015 men effekten är fortfarande på en hög nivå. En så stor skillnad mellan deltagare och jämförelsegrupp är i linje med tidigare forskning.⁷¹

Riksrevisionen (2012) jämförde skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda deltagare i stöd till start av näringsverksamhet under 2003. Studien visar att stödet har positiva effekter på sysselsättningen, men att effekten är något lägre för utrikes födda än för inrikes födda. Här konstateras att deltagarna har låga inkomster från sin verksamhet. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor.

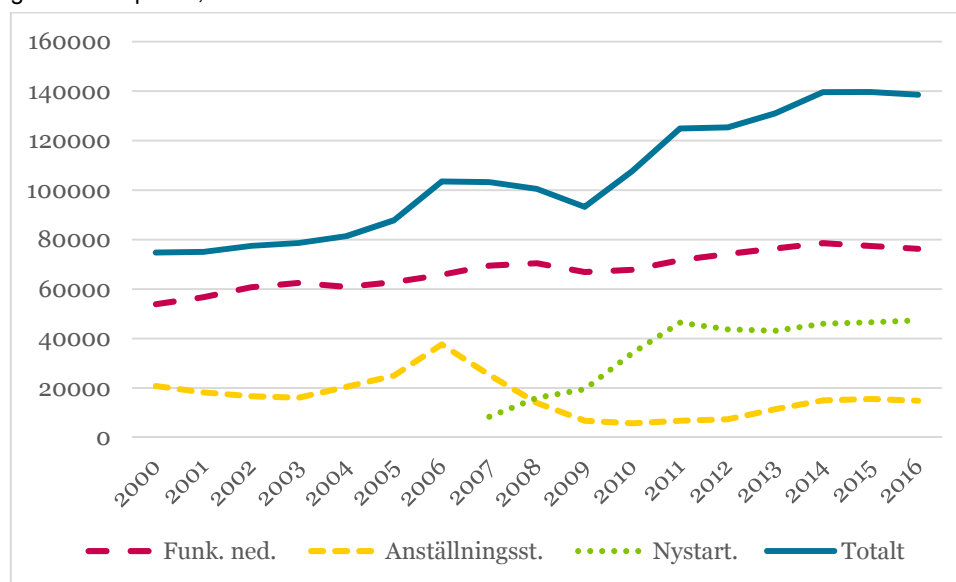
⁷¹ Forslund m.fl. (2011).

5 Subventionerade anställningar

Syftet med subventionerade anställningar är att stimulera efterfrågan på arbetskraft som står långt ifrån arbetsmarknaden genom ekonomisk kompensation. Hela eller delar av lönekostnaden subventioneras via ekonomiskt bidrag eller skattekreditering. Stödet ska kompensera arbetsgivaren för att individen upplevs ha en lägre, eller mer osäker, produktivitet jämfört med andra. Samtidigt ska den subventionerade anställningen ge den arbetssökande nödvändig erfarenhet och därmed öka dennes möjlighet att få ett arbete utan subvention.⁷²

Figur 5:1 visar hur antalet deltagare i de olika subventionerade anställningarna har förändrats över tid. Totalt sett har antalet deltagare nästan fördubblats under 2000-talet och uppgick 2016 till i genomsnitt drygt 140 000 per månad. De subventionerade anställningarna kan delas upp i nystartsjobb, anställningsstöd till personer med funktionsnedsättning (lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, trygghetsanställning och utvecklingsanställning utom och inom Samhall AB) och övriga anställningsstöd. De övriga anställningsstöden är instegsjobb, särskilt anställningsstöd (förstärkt eller inte), extratjänster och traineejobb inom brist- eller välfärdsyrke samt moderna beredskapsjobb. Av figuren framgår att subventionerade anställningar riktade till personer med funktionsnedsättning har flest deltagare. Könsfördelningen redovisas inte i figuren men är bland de subventionerade anställningarna ojämn. Män tar i större utsträckning än kvinnor del av samtliga stödformer.

Figur 5:1 Antal inskrivna arbetssökande fördelade på olika stödformer, kvarstående per månad, genomsnitt per år, 2000–2016.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Antalet subventionerade anställningar har ökat sedan år 2000. Utvecklingen av antalet subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning har varit relativt stabil under perioden. En av förklaringarna är det faktum att stöden till personer med funktionsnedsättning är långsiktiga. Därmed bli även de subventionerade anställningarna för personer med funktionsnedsättning okänsliga

⁷² Se Forslund och Vikström (2011).

för konjunkturförändringar (Statskontoret, 2011). Det har inte skett några stora regelförändringar som påverkat helhetsbilden av de subventionerade anställningarna för personer med funktionsnedsättning. De tillfälliga nedgångar som observeras under perioden kan stället förklaras av att till exempel andra subventionerade anställningar införts, som nystartsjobb, vilka kan beviljas personer med funktionsnedsättning.

En viktig fråga är varför anställningsstöden inte används i större utsträckning av arbetsgivarna. Arbetsmarknadsekonomiska rådet har genom en enkätundersökning till arbetsgivare kartlagt arbetsgivares attityd till subventionerade anställningar (Arbetsmarknadsekonomiska rådet 2017). I enkäten framkom att det vanligaste skälet till att inte anställa med stöd var att arbetsgivarna inte tror att de arbetssökande har rätt kompetens. Även befarade språkproblem nämns som en viktig faktor. Knappt en fjärdedel av de företag som inte anställt med subvention uppger att de inte känt till möjligheten, en lika stor andel uppger att mindre krävande myndighetskontakter skulle göra dem mer benägna att anställa med stöd.

2016 tillsatte regeringen en utredning för att se över regelverket för anställningsstöden. Syftet är att stöden kan förenklas och därmed bli mer överskådliga. Utredningen ska redovisas under hösten 2017. I regeringens budgetproposition för 2017 aviserades två förändringar som gäller subventionerade anställningar. De första förändringarna avser nystartsjobb där den maximala stödtiden förkortas till två år och en ersättningstrappa införs. Syftet med dessa förändringar är att nystartsjobben ska bli mer träffsäkra. Ersättningstrappan innebär att ersättningsnivån som huvudregel bestäms utifrån den anställda varit borta från arbetsmarknaden.⁷³ Den andra förändringen avser högre tak för lönebidrag för personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. Syftet med det höjda taket är att stärka förutsättningarna för ökad sysselsättning och förbättrat arbetsmarknadsdeltagande för gruppen.

Den 1 juli införs en ny förordning för lönestöden och övriga insatser för personer med funktionsnedsättning.⁷⁴ Den nya förordningen ersätter förordningen (SFS 2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. De huvudsakliga förändringarna sker för lönestöden. Bland annat kommer lönestöden att byta namn, där den gemensamma benämningen blir lönebidrag. Utvecklingsanställning blir lönebidrag för utveckling i anställning, lönebidrag kommer att benämnas lönebidrag för anställning, och trygghetsanställning kommer att benämnas lönebidrag för trygghet i anställning. Ändringen sker för att visa på att de olika lönestöden alla är en form av lönebidrag samt att det ska vara tydligt att det är en skillnad mellan bidraget och anställningen.

Inledningsvis i kapitlet redovisas subventionerade anställningar för personer som varit utan arbete en längre tid samt för nyanlända här finns även en redovisning av nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar. Kapitlet avslutas med en

⁷³ Ersättningen motsvarar nu en normal arbetsgivaravgift (31,42 procent) om personen varit från arbetslivet i mindre än två år, två gånger arbetsgivaravgiften om den arbetssökande varit borta i 2-3 år och två och en halv gånger arbetsgivaravgiften om den arbetssökande varit borta i över tre år. Även för arbetssökande med uppehållstillstånd, uppehållskort och etableringsplan gäller den högsta ersättningsnivån. Andra införda ändringar är att arbetsgivare ska erbjuda lön och förmåner som följer kollektivavtal inom branschen.

⁷⁴ Förordning (SFS 2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

redovisning av subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga.

5.1 Subventionerade anställningar för personer som varit utan arbete en längre tid och för nyanlända

Det särskilda anställningsstödet riktar sig till personer som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin (JOB). Det innebär att det krävs längre tid utan arbete för att kvalificera sig för det särskilda anställningsstödet jämfört med nystartsjobben. Instegsjobben är ett anställningsstöd som riktar sig till nyanlända för att påskynda ett inträde på arbetsmarknaden. Anställningen kombineras med studier i svenska. Traineejobben kombineras med en reguljär yrkesutbildning och har tidigare riktats till ungdomar. Målgruppen utvidgades juni 2016 till att även omfatta långtidsarbetslösa och nyanlända. För samtliga anställningsstöd erbjuds handledarstöd för att öka anpassningen till individens behov av stöd på arbetsplatsen.

Extratjänster infördes 2 november 2015.⁷⁵ Syftet är att erbjuda möjlighet till arbete med anställningsstöd för de som deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin i 450 ersättningsdagar. Nyanlända tillkom som målgrupp för extratjänster 1 december 2016. Från och med 1 juli 2017 kan extratjänst även beviljas till kulturell verksamhet och verksamhet för att bevara kulturarvet, ideella idrottsföreningar, trossamfund samt ideella föreningar som främjar social hjälpverksamhet eller omsorg om barn och ungdom. Arbetsgivaren får ersättning med 100 procent av lönekostnaden när den anställda jobbar heltid och har lön enligt kollektivavtalet. Den sista juli 2017 var antalet extratjänster drygt 4 400, antalet har ökat kontinuerligt sedan tjänsterna infördes. I höstbudgeten 2017 kommer 500 miljoner kronor att avsättas för att öka användningen av extratjänsterna.

Ett ökat fokus på extratjänster hos Arbetsförmedlingarna samt ökad samverkan med kommunerna för att få fram dessa platser innebär troligen att personer som tidigare anvisats särskilt anställningsstöd eller förstärkt särskilt anställningsstöd hos en privat arbetsgivare nu anvisas extratjänst hos kommuner och moderna beredskapsjobb inom staten.

Ett modernt beredskapsjobb är en tidsbegränsad anställning hos en statlig myndighet riktad till långtidsarbetslösa eller nyanlända som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har fått ett särskilt ansvar för att samordna uppdraget. De moderna beredskapsjobben införs successivt från och med 2017. Regelverket och ersättningen för de moderna beredskapsjobben motsvarar de villkor som gäller för extratjänster. I juli 2017 fanns knappt 600 pågående beredskapsjobb på statliga myndigheter, vilket är i nivå med de prognoser som gjorts.

Nystartsjobben kräver inte någon arbetsmarknadspolitisk bedömning vilket betyder att stödet beviljas om arbetsgivaren och den arbetssökande uppfyller de allmänna villkoren.⁷⁶ Det innebär att Arbetsförmedlingen inte kan prioritera de som står längst ifrån arbetsmarknaden. När det gäller övriga stöd och instegsjobb har däremot

⁷⁵ Se förordning (SFS 2015:503) om särskilt anställningsstöd för mer information om vem som kan få särskilt anställningsstöd.

⁷⁶ Se förordning (SFS 2006:1481) om stöd för nystartsjobb för mer detaljerade bestämmelser om vilka som kan få nystartsjobb, subventionsnivåer och stödperioder.

Arbetsförmedlingen möjlighet att prioritera dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. De anställningarna föregås därför av en arbetsmarknadspolitisk bedömning. En kartläggning av deltagarna i de olika stödformerna visar att nystartsjobben går till personer som står närmare arbetsmarknaden jämfört med de som får de andra stödformerna.⁷⁷ Utbildningsnivån bland de som tar del av nystartsjobben är betydligt högre än för övriga subventionerade anställningar (med undantag för instegsjobben). Jämfört med samtliga inskrivna på Arbetsförmedlingen har de som får nystartsjobb generellt både kortare arbetslöshetstider och högre utbildning. Kartläggningen visar också att en stor andel av de som har nystartsjobb är utomeuropeiskt födda (närmare 40 procent) och utbildningsmässigt överkvalificerade för jobbet.

Från och med februari 2017 skärptes kraven på arbetsgivare som tar emot anställda med nystartsjobb. Regelförändringen innebar bland annat att arbetsgivarna måste ha kollektivavtal och att ersättning som längst kan betalas ut under två år. Under 2017 har antalet anställda med nystartsjobb minskat och en möjlig förklaring till denna minskning är det förändrade regelverket. Ytterligare en förklaring kan vara det förbättrade arbetsmarknadsläget. Andelen utomeuropeiskt födda som har ett nystartsjobb har under samma period ökat. I december 2016 hade knappt 46 000 personer ett nystartsjobb, i juli 2017 hade antalet minskat till drygt 41 000.

Yrkesintroduktionsanställning syftar till att främja arbetsplatsförlagt lärande för ungdomar, långtidsarbetslösa samt nyanlända. Insatsen är till för arbetssökande med formell utbildning men som saknar yrkeserfarenhet och därmed behöver hjälp att komma in på arbetsmarknaden. Under anställningen får den arbetssökande lära sig sitt yrke med hjälp av en handledare. Arbetsgivare får ett stöd för att de erbjuder anställningen.⁷⁸ Under 2016 deltog i genomsnitt drygt 800 personer per månad i insatsen, en minskning med knappt 200 personer sedan året innan. Forslund med flera (2004) studerar anställningsstöd som riktar sig till långtidsarbetslösa och finner att tiden fram till ett osubventionerat arbete minskar med knappt åtta procent vilket motsvarar nästan åtta månader från tidpunkten för inträdet i programmet. Liljeberg med flera (2012b) visar att nystartsjobben medför att flödet från arbetslöshet till osubventionerad anställning ökar med i genomsnitt 17 procent. Att nystartsjobben går till personer med relativt sett låg risk för långtidsarbetslöshet, samtidigt som stödformen inte kräver någon arbetsmarknadspolitisk bedömning, gör att risken för undanträngning är stor. Liljeberg med flera (2012b) visar att så många som 63 procent av alla anställningar med nystartsjobb skulle ha kommit till stånd även utan lönesubventionen. Den höga risken för undanträngning understryker vikten av att rikta stöden till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Behrenz med flera (2015) undersöker arbetsgivarnas perspektiv på subventionerade anställningar riktade till långtidsarbetslösa och nyanlända.⁷⁹ De finner att ungefär 70 000 arbetsgivare anställde med subvention per år under åren 2011 till 2013. Av dessa arbetsgivare uppgav 94 procent att anställningen fungerat mycket eller ganska bra. Ungefär fyra av tio arbetsgivare uppger att den person de anställt med subvention skulle ha anställts även utan subvention. Dödviktseffekten är således

⁷⁷ Arbetsförmedlingen (2015b).

⁷⁸ Den arbetssökande får beroende på hur mycket av tiden som består av handledning eller utbildning en lön på 75 procent av den som gäller för branschen enligt kollektivavtal. Stödet till arbetsgivare motsvarar en ordinarie arbetsgivaravgift (31,42 procent av bruttolönen) och ett handledarstöd på 115 kronor per anställd och dag.

⁷⁹ Subventionerade anställningar riktade till personer med funktionsnedsättning ingår inte.

ungefär 40 procent. Författarna konstaterar att det är ett stort antal arbetsgivare som inte använder sig av lönesubventioner och de har studerat orsakerna till detta. De finner att var femte arbetsgivare som inte använt stöd anger som viktigaste skäl att de inte kände till att möjligheten fanns.⁸⁰ Författarna pekar med anledning av detta på behovet av en informationskampanj till arbetsgivare.

5.2 Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Lönebidrag, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare, trygghetsanställning och utvecklingsanställning utom och inom Samhall AB är särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. För att få ta del av insatserna måste funktionsnedsättningen vara dokumenterad och styrkt av medicinska underlag. Till skillnad från stödformer med fasta subventionsnivåer, utmärker sig de stödformer som riktar sig till personer med funktionsnedsättning av att arbetsgivaren kompenseras i en omfattning som motsvarar nedsättningen av arbetsförmågan och i relation till arbetet. Syftet med konstruktionen är att göra det kostnadsneutralt för en arbetsgivare att välja att anställa en person med funktionsnedsättning. Jämfört med anställningsstöden är stöd som riktas till personer med funktionsnedsättning mer långsiktiga insatser.

Antalet personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har ökat över tid, bland annat till följd av reformerna inom sjukförsäkringen. Mellan den 1 augusti 2008 och 1 februari 2016 fanns en borte tidsgräns i sjukförsäkringssystemet vilket innebar att de som förbrukat maximalt antal dagar skrevs in på Arbetsförmedlingen.

Under 2016 hade drygt 75 500 personer per månad något av ovanstående stöd, varav 45 300 var män vilket motsvarar knappt 60 procent. Könsfördelningen bland stöden riktade till personer med funktionsnedsättning är således ojämn. En förklaring kan vara att kvinnor i större utsträckning jobbar inom offentlig sektor, främst inom vård och omsorg där andelen subventionerade anställningar är lägre än inom privat sektor. En annan möjlig förklaring är att lönebidragen används mer inom mansdominerade yrken. Det pågår ett arbete på Arbetsförmedlingen för att kartlägga orsakerna bakom det ojämna uttaget.

En förutsättning för en jämnare fördelning är att kvinnor och mäns funktionsnedsättning identifieras på samma villkor. Arbetsförmedlingen (2015b) visar dock att män är överrepresenterade när det gäller att få en funktionsnedsättning dokumenterad och styrkt, vilket leder till att kvinnor inte har samma tillgång till stöden. Angelov och Eliason (2014a) finner att kvinnor är underrepresenterade bland de inskrivna personerna med funktionsnedsättning även efter att de tagit hänsyn till individuella egenskaper som registerbaserad hälsa.

Angelov och Eliason (2014b) skattar effekter av subventionerade anställningar (i detta fall lönebidrag och skyddat arbete) som riktar sig till personer med funktionsnedsättning. Resultaten visar på stora positiva effekter för deltagarna. De får högre inkomster och är sysselsatta i högre grad på både kort och medellång sikt. Andelen sysselsatta är 26 procentenheter högre fem år efter påbörjad subventionerad

⁸⁰ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017) finner utifrån sina arbetsgivarenkäter att en liknande andel inte haft information om möjlighet till stöd.

anställning jämfört med jämförelsegruppen. Däremot är andelen i osubventionerad anställning lägre, vilket vanligtvis tolkas som en inlåsnings effekt.⁸¹ Angelov och Eliason ser inga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller effekten av stöden med avseende på osubventionerat arbete. Detta utesluter att den ojämna fördelningen av stöden mellan män och kvinnor uppstått från ett effektivitetsperspektiv.

Särskilt anpassade stödformer riktade till personer med funktionsnedsättning är viktiga verktyg för att bryta långvarig arbetslöshet. Jämfört med anställningsstöden och nystartsjobben är dock taknivån för dessa stödformer lägre.⁸² Detta innebär att andra former av anställningsstöd ofta blir mer ekonomiskt förmånliga för arbetsgivarna. Lönestöd för personer med funktionsnedsättning ger emellertid större möjlighet till anpassning utifrån individens förutsättningar för att utveckla arbetsförmågan. Det leder sannolikt till ökade förutsättningar att klara av ett osubventionerat arbete jämfört med om personen hade haft något av de andra subventionerade anställningarna.

⁸¹ Viktigt är att ta hänsyn till är att subventionen kompenserar för den nedsatta arbetsförmågan men att personen ofta kan arbeta heltid. Detta innebär att inlåsnings inte är negativ på samma sätt som när en person blir inlåst i program.

⁸² Stödet beslutas och betalas ut som en andel av månadslönen, dock endast upp till ett visst belopp. För nystartsjobben är denna nivå 22 000 kr medan motsvarande tak för lönebidrag var 16 700 kr fram till 1 februari 2017 och höjdes sedan till 17 100 kr.

6 Referenser

Adda, J., C. Dustmann och J-S. Görlach (2015), "The Dynamics of Return Migration, Human Capital Accumulation, and Wage Assimilation". Mimeo.

Ahmed, A. M. (2009), "What is in a surname? The role of ethnicity in economic decision making". *Applied Economics*, 42(1):1–9.

Andersson Joona, P. och L. Nekby (2012), "Intensive coaching of new immigrants: An evaluation based on random program assignment". *The Scandinavian Journal of Economics*, 114(2):575–600.

Andersson Joona P., A. Wennemo Lanninger och M. Sundström (2017), "Etableringsreformens effekter på integrationen av nyanlända". *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 23(1):27–45.

Andersson Joona, P., A. Wennemo Lanninger och M. Sundström (2015), "Etableringsreformens första år- en första utvärdering". SULCIS Working Paper 2015:3.

Angelov, N. och M. Eliason (2014a), "Vilka arbetssökande kallas som funktionshindrade av Arbetsförmedlingen?". IFAU Working Paper 2014:22, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Angelov, N. och M. Eliason (2014b), "Lönebidrag och skyddat arbete: en utvärdering av särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning". IFAU Working Paper 2014:24, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Arai, M., M. Gartell, M. Rödin och G. Özcan (2016), "Arbetsförmedlares beslutsfattande och stereotype kopplade till utseende". Working paper 2016:4, Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen (2017a), "Arbetsförmedlingens Årsredovisning 2016", Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2017b), "Kunskapsöversikt: Nyanländas etablering på den svenska arbetsmarknaden". Working paper 2017:5, Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen (2017c), "Återrapportering 2017. Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2016". Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2017d), "Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning". Working paper 2017:2, Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen (2016), "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016, Prognos för arbetsmarknaden 2016-2018". Arbetsförmedlingen 2016–12–07, Stockholm.

Arbetsförmedlingen (2015a), "Effektutvärdering av studiemotiverande kurser för arbetslösa". Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015, 2015-08-14.

Arbetsförmedlingen (2015b), "Lönebidrag – en jämställdhetsanalys". Bilaga till Arbetsmarknadsrapport 2015, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

- Arbetsförmedlingen (2014), "Fördjupad analys av de minskade effekterna av arbetsmarknadsutbildningen". 2014-08-04. Intern PM.
- Arbetsförmedlingen (2013), "Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden- fokus på unga som varken arbetar eller studerar". Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017), "Arbetsmarknadsekonomisk rapport- Tudelningarna på arbetsmarknaden". Arbetsmarknadsekonomiska rådet (AER), Elanders Sverige AB, Stockholm.
- Behrenz, L., L. Delander, O. Frödin, C. Mathieu, J. Månsson och M. Ottosson (2015), "Arbetsgivares perspektiv på subventionerade anställningar – En kartläggning". Linnaeus University centre for Labor Market and Discrimination Studies 2015:17.
- Behtoui, A. (2016), "Beyond social ties: The impact of social capital on labour market outcomes for young Swedish people". *Journal of Sociology*, 52(4): 711–724.
- Behtoui, A. (2008), "Informal Recruitment Methods and Disadvantages of Immigrants in the Swedish Labour Market". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34, 411–430.
- Bennmarker, H., E. Grönqvist och B. Öckert (2009), "Betalt efter resultat, utvärdering av försöksverksamhet med privata arbetsförmedlingar". IFAU Rapport 2009:23, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Calmfors, L., A. Forslund och M. Hemström (2002), "Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?". IFAU Rapport 2002:8, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Carling, K. och L. Larsson (2005), "Does early intervention help the unemployed youth?". *Labour Economics* 12(3):301–319.
- Cronert, P. (2015), "Arbetsförmedlingen och arbetskraftsförmedlingen – missbedömd eller dömd att misslyckas?". Landsorganisationen i Sverige (LO), Bantorget Grafiska, Stockholm.
- Damm, AP. (2009), "Ethnic Enclaves and Immigrant Labor Market Outcomes: Quasi-Experiment Evidence". *Journal of Labor Economics*, 27(2):281–314.
- Datcher Loury, L. (2006), "Some contacts are more equal than others: Informal networks, job tenure, and wages", *Journal of Labour Economics*, 24(2): 299–318.
- de Luna X., A. Forslund och L. Liljeberg (2008), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002-04". IFAU Rapport 2008:1, IFAU, Uppsala.
- Delander, L., J. Månsson och M. Sundblom Ressaissi (2015), "Slutrapport om betydelsen av yrkesmentor för nyanlända flyktingars etablering", Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).
- Dustmann, C., F. Fasani, T. Frattini, L. Minale och U. Schoenberg (2016), "On the Economics and Politics of Refugee Migration". Center for Economic Policy and Research, Discussion Paper DP11557.
- Edin, P-A., P. Fredriksson och O. Åslund (2004), "Settlement policies and the economic success of immigrants". *Journal of Population Economics*, 17(1): 133–155.

- Fershtman, C. och U. Gneezy (2001), "Discrimination in a segmented society: An experimental approach". *Quarterly Journal of Economics*, 116(1):351–377.
- Finanspolitiska rådet (2017), "Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2017". Finanspolitiska Rådet, Stockholm.
- Forslund, A. och M. Engdahl (2015), "En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden". Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), 2015:3, Finansdepartementet, Fritzes, Stockholm.
- Forslund, A., L. Liljeberg och L. T. Solz (2013), "Arbetspraktik, en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning". IFAU Rapport 2013:4, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Forslund, A., P. Fredriksson och J. Vikström (2011), "What active labour market policy works in a recession?". IFAU Working Paper 2011:2, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Forslund, A. och J. Vikström (2011), "Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt". IFAU Rapport 2011:7, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Forslund, A. och O. Nordström Skans (2006), "Swedish youth labour market policies revisited". IFAU Working Paper 2006:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Forslund, A., P. Johansson och L. Lindqvist (2004), "Employment subsidies – A fast lane from employment to work?". IFAU Working Paper 2004:18, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Frödin, O. och A. Kjellberg (2015), "Arbetskraftsinvandring från tredje land i restaurang- och städbranscherna". Sid. 150–196 i Calleman, C. och P. Herzfeld Olsson (red.) *Arbetskraft från hela världen, Hur blev det med 2008 års reform?* Delmi Rapport 2015:9.
- Gartell, M. (2014), "Rätt jobb, jobbcoachning i grupp, Resultat från ett randomiserat experiment, Slutrapport". Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gartell, M. (2011), "Interna och externa coachningstjänster – en utvärdering av resultatet". Ura 2011:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gartell, M., C. Gerdes och P. Nilsson (2013), "Programeffekter 1996–2010". Working Paper 2013:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gerdes, C. (2015), "Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga". Internt PM, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gerdes, C. (2014), "Fördjupad analys av de minskade effekterna av arbetsmarknadsutbildningen". PM och underlag, Arbetsförmedlingen.
- Gerdes, C. (2011), "Jobbgarantin för ungdomar – en utvärdering om garantin ökar deltagarnas chans att få ett jobb". Ura 2011:9, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Goel, D. och K. Lang (2009), "The Role of Social Ties in the Job Search of Recent Immigrants". Canadian Labour Market and Skills Researcher Network, Working Paper nr. 5.

- Gottfries, N. och K. Stadin (2016), "The matching process: search or mismatch". Ratio working paper 279.
- Hall, C. och L. Liljeberg (2011), "En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser". IFAU Rapport 2011:1, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Harkman, A. (2014), "Jobbchansens utveckling". Working Paper 2014:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Hensvik, L. och O. Nordström Skans (2016), "Social networks, employee selection, and labor market outcomes". *Journal of Labor Economics* 34(4):825–867.
- Hensvik, L. och O. Nordström Skans (2014), "Networks and youth labor market entry". *Nordic Economic Policy Review*, 1:81–118.
- Hensvik, L., D. Müller och O. Nordström Skans (2017), "Connecting the young: High school graduates' matching to first jobs in booms and great recessions". IFAU Working paper 2017:2, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Håkanson, C. (2014), "En tudelad arbetsmarknad, om matchningen på den svenska arbetsmarknaden efter den ekonomiska krisen." *Penning- och Valutapolitik*, 2014:2, Riksbanken, Stockholm.
- Hägglund, P. (2009), "Experimental evidence on intensified placement effects among unemployed in Sweden". IFAU Working Paper 2007:14, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Johansson, P. och O. Åslund (2011), "Virtues of SIN: Can Intensified Public Efforts Help Disadvantaged Immigrants?". *Evaluation Review*, 35(4): 399–427.
- Johansson, P. och O. Åslund (2006), "Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare, teori och praktik". IFAU Rapport 2006:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Karlsson, J., R. Szulkin, C. Lindblom och M. Bygren (2014), "Nya aktörer inom arbetsmarknadspolitiken, Hur väl lyckas de och till vilken kostnad?" Forskningsrapport 2014/4, Institutet för framtidsstudier, Stockholm.
- Konjunkturinstitutet (2015), *Lönebildningsrapporten 2015*, Konjunkturinstitutet, Stockholm.
- Kramarz, F. och O. Nordström Skans (2014), "When Strong Ties are Strong: Networks and youth labour market entry". *Review of Economic Studies*, 81:1164–1200.
- Larsson, J. (2015) *Integrationen och arbetets marknad: hur jämställdhet, arbete och annat "svenskt" görs av arbetsförmedlare och privata aktörer*, Atlas Akademi, Stockholm.
- Laun, L. och P. Skogman Thoursie (2014), "Does privatisation of vocational rehabilitation improve labour market opportunities? Evidence from a field experiment in Sweden". *Journal of Health Economics*, 34:59–72.
- Liljeberg, L. (2016) "Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen". IFAU Rapport 2016: 20, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

- Liljeberg, L. och M. Lundin (2010), *Jobbnätet ger jobb: effekter av intensifierade arbetsförmedlingsinsatser för att bryta långtidsarbetslöshet*. IFAU Rapport 2010:2, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Liljeberg, L., S. Martinsson och J. Thelander (2012a), *”Vad innebär det att bli coachad? En utvärdering av jobbcoachningen vid Arbetsförmedlingen*”. IFAU-rapport 2012:24, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Liljeberg, L., A. Sjögren och J. Vikström (2012b), *”Leder nystartsjobben till högre sysselsättning*”. IFAU-rapport 2012:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Liljeberg, L., S. Martinsson och J. Thelander (2013), *”Jobb- och utvecklingsgarantin, vilka deltar, vad gör de och vart leder det?”*. IFAU Rapport 2013:12, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Liss, V. (2008), *”Dubletter i platsstatistiken*”. Internt PM, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Migrationsverket (2016), *”Verksamhets- och utgiftsprognos Oktober 2016*”. Dnr 1.1.3-2016-18258.
- Nordström Skans, O., S. Eriksson och L. Hensvik (2017), *Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*. Konjunkturrådets rapport, SNS Förlag, Stockholm.
- OECD, (2016), *”Making Integration Work: Refugees and others in need of protection*”. OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264251236-en>.
- Okeke, S. (2005), *”Arbetsmarknadsutbildningens effekter för individen*”. Ura 2005:6, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Pallais, A. och E. Glassberg Sands (2016), *”Why the referential treatment? Evidence from field experiments on referrals*”. *Journal of Political Economy* 124(6): 1793-1828.
- Patacchini, E. och Y. Zenou (2012), *”Ethnic networks and employment outcomes*”. *Regional Science and Urban Economics*, 42(6): 938–949.
- Pedersen, J., M. Svarer och M. Rosholm (2012), *”Experimental evidence on the effects of early meetings and activation*”. IZA Discussion Paper No. 6970.
- Regnér, J. (2014), *”Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999-2006*”. IFAU Rapport 2014:13, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.
- Riksrevisionen (2015a), *”Regional anpassning av arbetsmarknadsutbildning – vilka hänsyn tas till arbetsmarknadens behov?”*. RiR 2015:22, Riksrevisionen, Stockholm.
- Riksrevisionen (2015b), *”Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?”*. RiR 2015:17, Riksrevisionen, Stockholm.
- Riksrevisionen (2013), *”Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?”*. RiR 2013:17, Riksrevisionen, Stockholm.
- Riksrevisionen (2012), *”Etablering genom företagande – är statens stöd till företagare effektiva för utrikes födda?”*. RiR 2012:26, Riksrevisionen, Stockholm.

- Riksrevisionen (2010), "Arbetspraktik". RiR 2010:5, Riksrevisionen, Stockholm.
- Rooth, D-O. och O. Åslund (2006), *Utbildning och kunskaper i svenska – framgångsfaktorer för invandrade?* SNS Förlag, Stockholm.
- Rosholm, M. och L. Skipper (2009), "Is labour market training a curse for the unemployed? Evidence from a social experiment". *Journal of Applied Econometrics*, 24(2):338–365.
- Schröder, L. (2009), "Samma villkor för alla akademiker – samma villkor på svensk arbetsmarknad för akademiker, oavsett var de är födda?". TCO Granskar, nr 3/09, TCO, Stockholm.
- SFS 2017:462. *Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.*
- SFS 2016:752. *Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.*
- SFS 2015:503. *Förordning (2015:503) om särskilt anställningsstöd.*
- SFS 2012:1000. *Lag (2012:1000) om ändring i lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.*
- SFS 2010:197. *Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.*
- SFS 2006:1481. *Förordning (2006:1481) om stöd för nystartsjobb.*
- SOU (2017), "Det handlar om oss- unga som varken arbetar eller studerar". Statens offentliga utredningar (SOU) 2017:9, Elander Sverige AB, Stockholm.
- SOU (2013), "Unga som varken arbetar eller studerar- statistik, stöd och samverkan". Statens offentliga utredningar (SOU) 2013:74, Elander Sverige AB, Stockholm.
- Statskontoret (2011), "Subventionerade anställningar - En kartläggning." Rapport 2011:34. Statskontoret, Stockholm.
- Stenberg, A. och O. Westlund (2015), "The long term earnings consequences of General vs. Specific training". *The IZA Journal of European Labor Studies*, 4:22.
- Tammaru, T., M. Strömgren, O. Sjernström och U. Lindgren (2010), "Learning through contact? The effects on earnings of immigrant exposure to the native population". *Environment and Planning A*, 42: 2938-2955.
- Tovatt, C. (2013) "Erkännandets janusansikte: det sociala kapitalets betydelse i arbetslivskarriärer". Santérus Academic Press, Stockholm.
- Universitets- och högskolerådet (2014), "Effekter av utlåtagandet över utländsk högskoleutbildning". Redovisning av regeringsuppdrag till Universitets- och högskolerådet.
- van den Berg, G., L., Kjærgaard och M. Rosholm (2014), "To meet or not to meet, that is the question – short run effects of high-frequency meetings with case workers". IFAU Working Paper 2014:6, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Vikman och Westerberg (2017), "Arbetar kommunerna på samma sätt? Om kommunal variation inom arbetsmarknadspolitiken." Rapport 2017:7 (IFAU); Uppsala.

Vikström, J. (2015), "Effekter av sekvenser av arbetsmarknadspolitiska program". IFAU Rapport 2015:25, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Uppsala.

Zetterberg, J. (2016a), "Betydelsen av valet av statistikkälla för långtidsarbetslöshetens omfattning och utveckling i Sverige". Working Paper 2016:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Zetterberg, J. (2016b), "Regionala skillnader i arbetsmarknadsläget mellan svenska kommuner" Working Paper 2016:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Åslund, O. och O. Nordström Skans (2010), "Will I see you at work? Ethnic workplace segregation in Sweden 1985–2002". *Industrial and Labor Relations Review*, 63(3): 471–493.

Åslund, O., L. Hensvik och O. Nordström Skans (2014), "Seeking similarity: how immigrants and natives manage in the labor market". *Journal of Labor Economics*, 32(3):405–441.

ARBETSMARKNADSRAPPORTEN

Syftet med Arbetsmedlingens arbetsmarknadsrapport är att presentera en kvalificerad analys av hur arbetsmarknaden fungerar och Arbetsförmedlingens roll i att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det handlar om att effektivt sammanföra arbetssökande med arbetsgivare som söker arbetskraft, prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden samt bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt. Analyserna i rapporten baseras både på forskning och på myndighetens egna utvärderingar. Ambitionen är att rapporten ska utgöra ett underlag för diskussioner om hur arbetsmarknadspolitiken kan fortsätta att utvecklas för att möta de stora utmaningar som vi står inför på arbetsmarknaden.

Rapporten beställs från Strömberg, Silovägen 16,
136 50 Jordbro, tel: 08-779 96 00

Rekvisationsnummer 803 504

113 99 Stockholm
Telefon 0771-60 00 00
www.arbetsformedlingen.se